

Małgorzata Myśliwiec

POZYCJA PARTII REGIONALNYCH
W SYSTEMIE POLITYCZNYM
WSPÓŁCZESNEJ
HISZPANII

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2014

**Pozycja partii regionalnych
w systemie politycznym
współczesnej Hiszpanii**

Mojej Córcie Marcie

NR 3183

Małgorzata Myśliwiec

**Pozycja partii regionalnych
w systemie politycznym
współczesnej Hiszpanii**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2014

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Nauki Polityczne
Mariusz Kolczyński

Recenzent
Adam Jamróz

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	19
Rozdział 1	
Rozważania definicyjne	41
1.1. Wprowadzenie	41
1.2. Podziały socjopolityczne: determinanty i konsekwencje	43
1.3. Pojęcie grupy etnicznej	46
1.4. <i>Natio, nationis</i> — mnogość pojęć i ich polityczna wieloznaczność	54
Narodowość	54
Mniejszość narodowa	56
Naród	57
Nacjonalizm	61
1.5. Polityczny wymiar problemów z definiowaniem pojęć odnoszących się do grup etnicznych, narodowości i narodów	63
1.6. Organy przedstawicielskie na czterech szczeblach: europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym	64
1.7. Pojęcie partii regionalnej i etnoregionalnej	67
Rozdział 2	
Hiszpańskie antecedencje. Geneza konfliktu centrum — peryferie oraz pojawienia się partii regionalnych	73
2.1. Wprowadzenie	73
2.2. Uwarunkowania polityczne	76
2.3. Uwarunkowania społeczne i geograficzne	86
2.4. Uwarunkowania gospodarcze	95
2.5. Rozumienie pojęć <i>naród</i> i <i>narodowość</i> na gruncie hiszpańskim	100
2.6. Geneza ugrupowań o charakterze regionalnym w Hiszpanii	112
Rozdział 3	
Prawne podstawy decentralizacji państwa oraz tworzenia partii politycznych we współczesnej Hiszpanii	125

3.1. Wprowadzenie	125
3.2. Regulacje konstytucyjne dotyczące regionalnych odrębności w państwie	125
3.2.1. Zasada demokratycznego państwa prawa i zasada pluralizmu	126
3.2.2. Naród i hiszpańskie narodowości	129
3.2.3. Przepisy dotyczące decentralizacji państwa	139
Wspólnoty autonomiczne	139
Samorząd terytorialny	143
3.2.4. Przepisy dotyczące tworzenia i działania partii politycznych	145
3.3. Ustawa o partiach politycznych z 27 czerwca 2002 roku	146
3.3.1. Zasady tworzenia partii politycznych	146
3.3.2. Organizacja i funkcjonowanie partii politycznych	149
3.3.3. Rozwiązanie lub sądowe zawieszenie działania partii politycznych	153
Rozdział 4	
Finansowanie partii politycznych w Hiszpanii	157
4.1. Środki pochodzące z zasobów publicznych	159
Subwencje	159
Subwencje wyborcze	159
Subwencje w wyborach do Kortezów Generalnych	160
Subwencje w wyborach do Parlamentu Europejskiego	161
Subwencje w wyborach samorządowych	162
Warunki uzyskania subwencji i jej zaliczki	164
Subwencje w wyborach do parlamentów wspólnot autonomicznych	164
Andaluzja	168
Aragonia	168
Asturia	169
Estremadura	170
Galicja	170
Kantabria	171
Kastylija i León	172
Kastylija-La Mancha	172
Kraj Basków	173
La Rioja	173
Madryt	175
Murcja	175
Nawarra	176
Wspólnota Walencji	177
Wyspy Baleary	177
Wyspy Kanaryjskie	178
Przypadek Katalonii	179
Subwencje na pokrycie rocznych kosztów funkcjonowania partii politycznych	180
Subwencje nadzwyczajne	182
4.2. Środki pochodzące z zasobów prywatnych	182
Składki członkowskie	182

Darowizny	183
Dochody uzyskiwane dzięki działalności promocyjnej ugrupowania oraz dzięki świadczeniu usług	184
Spadki i zapisy	185
4.3. Podatki płacone przez partie polityczne	185

Rozdział 5

Hiszpańskie partie regionalne w świetle zasad rywalizacji wyborczej i jej rezultatów na szczeblu państwowym i europejskim	187
5.1. Hiszpański system wyborczy a wybory do Korteżów Generalnych	187
5.1.1. Wybory do Kongresu Deputowanych	188
Zarządzanie wyborów	189
Czynne prawo wyborcze	191
Bierne prawo wyborcze	192
Zgłaszanie list wyborczych	193
Przeprowadzenie kampanii wyborczej	196
Przeprowadzenie głosowania	198
Ustalenie wyników wyborów	204
Ocena systemu wyborczego i jego konsekwencje	206
5.1.2. Wybory do Senatu	213
Zarządzenie wyborów	215
Czynne i bierne prawo wyborcze	216
Zgłaszanie list wyborczych	217
Przeprowadzenie głosowania i ustalenie wyników wyborów	219
Desygnowanie senatorów przez zgromadzenia ustawodawcze wspólnot autonomicznych	221
Ocena systemu wyborczego i jego konsekwencje	226
5.1.3. Analiza partycypacji i rezultatów partii regionalnych w wyborach do Korteżów Generalnych w latach 1977—2011	227
5.2. Hiszpański system wyborczy a wybory do Parlamentu Europejskiego	255
5.2.1. Wybory do Parlamentu Europejskiego	255
Zarządzanie wyborów	257
Czynne i bierne prawo wyborcze	257
Zgłaszanie list wyborczych	258
Przeprowadzenie głosowania i ustalenie wyników wyborów	259
Ocena systemu wyborczego i jego konsekwencje	260
5.2.2. Analiza partycypacji i rezultatów partii regionalnych w wyborach do Parlamentu Europejskiego	261

Rozdział 6

Hiszpańskie partie regionalne w świetle zasad rywalizacji wyborczej i jej rezultatów na szczeblu regionalnym i lokalnym	265
6.1. Siedemnaście systemów wyborczych na szczeblu regionalnym	265
Czynne i bierne prawo wyborcze	269
Zarządzenie wyborów	272

Zgłaszanie list wyborczych	280
Przeprowadzenie głosowania i ustalenie wyniku wyborów	282
6.2. Analiza partycypacji i rezultatów partii regionalnych w wyborach do parlamentów wspólnot autonomicznych	288
6.2.1. Model dominacji partii ogólnopaństwowych	289
Andaluzja	289
Estremadura	296
Kastylia-La Mancha	299
Kastylia i León	303
Madryt	307
Murcja	312
Wspólnota Walencji	316
6.2.2. Model rywalizacji mieszanej	322
Aragonia	322
Asturia	326
Galicja	330
Kantabria	334
La Rioja	339
Wyspy Baleary	342
Wyspy Kanaryjskie	348
6.2.3. Model dominacji partii regionalnych	356
Katalonia	356
Kraj Basków	363
Nawarra	372
6.3. Ocena systemów wyborczych i ich konsekwencji	379
6.4. Hiszpański system wyborczy a wybory na szczeblu lokalnym	391
6.4.1. Zarządzanie wyborów lokalnych	391
6.4.2. Czynne i bierne prawo wyborcze	392
6.4.3. Wybory na poziomie gminnym	396
6.4.3.1. Wybory do rad gmin	396
Zgłaszanie list wyborczych	400
Przeprowadzenie głosowania i ustalenie wyników wyborów	401
6.4.3.2. Wybory burmistrza	404
6.4.4. Wybory do zarządów <i>Cabildos</i> na Wyspach Kanaryjskich	405
6.4.5. Wybory do zgromadzeń ogólnych (<i>Juntas Generales</i>) terytoriów historycznych: Álavy, Bizkai i Gipuzkoa	408
6.4.6. Wybory do deputacji prowincjonalnych	409
6.4.7. Podsumowanie	410
Zakończenie	415
Bibliografia	431
Indeks osobowy	453
Summary	461
Sumario	465

„Konstytucja (artykuły 1 i 2) wychodzi od jedności narodu hiszpańskiego, który konstituuje się w postaci społecznego i demokratycznego państwa prawa i którego władze pochodzą od ludu hiszpańskiego, w którym spoczywa suwerenność narodowa. Owa jedność przekłada się na organizację — Państwo — obejmującą całe terytorium narodowe. Ale organy ogólnopaństwowe nie sprawują całej władzy publicznej, ponieważ Konstytucja przewiduje w zakresie pionowego podziału władzy udział w jej sprawowaniu przez podmioty terytorialne różnej rangi”.

STC 4/1981, de 2 de febrero de 1981,
BOE Supl. al núm. 47, de 24 de febrero de 1981

Wykaz skrótów

AC	— Asamblea Canaria
AC—INC	— Asamblea Canaria — Izquierda Nacionalista Canaria
ACN	— Asamblea Canaria Nacionalista
AGI	— Agrupación Gomera Independiente
AHI	— Agrupación Herreña Independiente
AHI—CC	— Agrupación Herreña Independiente — Coalición Canaria
AIC	— Agrupación Independientes de Canarias
AIL	— Agrupación Insular de Lanzarote
AIPF	— Agrupació Independent Popular de Formentera
AM	— Asamblea Majorera
Amaiur	— Agrupaciones Electorales de Merindades
AP	— Alianza Popular
APIF	— Agrupació Popular Independent de Formentera
AP—PDP—CdG	— Alianza Popular — Partido Demócrata Popular — Partido Liberal — Centristas de Galicia (oznaczana także jako CPG — Coalició Popular de Galicia)
AP—PDP—UL	— Alianza Popular — Partido Demócrata Popular — Unión Liberal (oznaczana także jako CP — Coalición Popular)
AP—PDP—UL—UN	— Alianza Popular — Partido Demócrata Popular — Unión Liberal — Unión Valenciana
AP—PL	— Alianza Popular — Partido Liberal
ARALAR	— Aralar
ATI	— Agrupación Tinerfeña Independiente
BA	— Bloque por Asturias
BILDU	— Bildu
BNG	— Bloque Nacionalista Galego

BNPG—PSG	— Bloque Nacional — Popular Galego — Partido Socialista Galego
BNV	— Bloc Nacionalista Valencià
BpM	— Bloc per Mallorca
CA	— Coalición Asturiana
CAA—IUA	— Convergencia Alternativa de Aragón — Izquierda Unida de Aragón
CAIC	— Candidatura Aragonesa Independiente De Centro
CA—PA	— Coalición Andalucista — Poder Andaluz
CAS	— Centristas Asturianos
CC	— Coalición Canaria
CCI	— Centro Canario Independiente
CCNC	— Convergencia Nacionalista Canaria
CC—PNC	— Coalición Canaria — Partido Nacionalista Canario
CC—PNC—CCN	— Coalición Canaria — Partido Nacionalista Canario — Centro Canario Nacionalista
CC—UCD	— Centristes de Catalunya — Unió del Centre Democràtic
CDA—PNA	— Convergència Democràtica Aranese — Partit Nacionalista Aranès
CdC—UCD	— Centristes de Catalunya — Unió del Centre Democràtic
CdL	— Ciudadanos de Logroño
CDN	— Convergencia de Demócratas de Navarra
CDS	— Centre Democràtic i Social
CDS	— Centro Democrático y Social
Cex	— Coalición Extremeña
CG	— Coalición Galega
CHA	— Chunta Aragonesista
CIM	— Candidatura Independent de Menorca
CiU	— Convergència i Unió
COP	— Coalició d'Organitzacions Progressistes de Formentera
CpI	— Convergència per les Illes
CPV	— Compromís pel País Valencià
C's	— Ciudadanos — Partido de la Ciudadania
EA	— Eusko Alkartasuna
EAE—ANV	— Eusko Abertzale Ekintza — Acción Nacionalista Vasca
EAJ—PNV	— Euzko Alderdi Jeltzalea — Partido Nacionalista Vasco

EAJ—PNV—EA	— Euzko Alderdi Jeltzalea — Partido Nacionalista Vasco — Eusko Alkartasuna
EB—B	— Ezker Batua — Berdeak
EC—FED	— Coalición Electoral — Esquerra De Catalunya
EE	— Euskadiko Ezkerra
EG	— Esquerda Galega
EH	— Euskal Herritarok
EM—EU	— Esquerra de Menorca — Esquerra Unida
ERC	— Esquerra Republicana de Catalunya
ERC—FN	— Esquerra Republicana de Catalunya amb Front Nació
ESEI	— Euskal Sozialistak Elkartzeko Indarra (Fuerza para la Unidad de los Socialistas Vascos)
EU	— Esquerra Unida
EU—EV	— Ezquerra Unida — Els Verds
EUPV	— Ezquerra Unida del País Valencià
EV	— Els Verds
ExU	— Extremadura Unida
FAC	— Foro de Ciudadanos
FAIC	— Federación de Agrupaciones Independientes de Canarias
FAP	— Federación de Partidos de Alianza Popular
FIEF	— Federación Independientes de Ibiza y Formentera
FNC	— Federación Nacionalista Canaria
FSA—PSOE	— Federación Socialista Asturiana — Partido Socialista Obrero Español
FSB—PSOE	— Federación Socialista Balear — Partido Socialista Obrero Español
GxF—PSOE	— Gent per Formentera — Partit Socialista Obrer Espanyol
HB	— Herri Batasuna
ICAN	— Iniciativa Canaria
ICU	— Izquierda Canaria Unida
ICV	— Iniciativa Ciudadana Vasca — Euskal Hiritarren Egitekoak
IdPV	— Iniciativa del Pueblo Valenciano
I—E	— Izquierda — Ezkerra
IF	— Independientes de Fuerteventura
IFN	— Agrupación Electoral Independientes Forales Navarros
INC	— Izquierda Nacionalista Canaria
INDEP	— Agrupaciones Electorales Independientes

IpC	— Iniciativa per Catalunya
IpC—V	— Iniciativa per Catalunya — Els Verds
IpCV—EuiA	— Iniciativa per Catalunya Verds — Esquerra Unida i Alternativa
IPN	— Agrupacions Independents Progressistes i Nació
IU	— Izquierda Unida
IUA	— Izquierda Unida de Aragón
IU—BA	— Izquierda Unida — Bloque por Asturias
IU—BA	— Izquierda Unida — Bloque por Asturias — Los Verdes
IU—CA	— Izquierda Unida — Convocatoria por Andalucía
IU—CE	— Izquierda Unida — Compromiso por Extremadura
IU—CM	— Izquierda Unida de la Comunidad de Madrid
IUCyL	— Izquierda Unida Castilla i León
IU—EB	— Izquierda Unida — Ezker Batua
IULV—CA	— Izquierda Unida Los Verdes — Convocatoria por Andalucía
IU—LV—CE	— Izquierda Unida — Los Verdes — Compromiso por Extremadura
IU—LV—RM	— Izquierda Unida — Los Verdes de la Región de Murcia
IUN	— Izquierda Unida de Navarra
IUN—NEB	— Izquierda Unida de Navarra — Nafarroako Ezker Batua
IURM	— Izquierda Unida de la Región de Murcia
IU—SIEX	— Izquierda Unida — Socialistas Independientes de Extremadura
IU—UPV—IU	— Unitat del Poble Valencià
IU—V	— Izquierda Unida — Los Verdes
IV—EA	— Iniciativa Verds — Esquerra Alternativa
NABAI	— Nafarroa Bai
NABAI 2011	— Nafarroa Bai 2011
Nca	— Nuevas Canarias
NR	— Nueva Región
PA	— Partido Andalucista
PACTE	— Pacte Progressista d'Eivissa
PANCAL	— Partido Nacionalista de Castilla y León
PAR	— Partido Aragonés
PAS	— Partíu Asturianista
PC	— Partido Cantonal
PCA	— Partido Comunista de Asturias
PCA—PCE	— Partido Comunista de Andalucía — Partido Comunista de España

PCC—PCE	— Partido Comunista de Canarias — Partido Comunista España
PCE	— Partido Comunista de España
PCE—EKA	— Partido Carlista de Euskalherria — Euskalherriko Karlista Alderdia
PCE—EPK	— Partido Comunista de Euskadi — Euskadiko Partidu Komunista
PCE—PCPV—PCE	— Partido Comunista del país Valenciano
PCG	— Partido Comunista de Galicia
PCN	— Plataforma Canaria Nacionalista
PCTV—EHAK	— Partido Comunista de las Tierras Vascas — Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista
PDL	— Partido Demócrata Liberal (Partit Demócrata Liberal)
PDP	— Partido Demócrata Popular
PDPC	— Coalicion Electoral Pacte Democratic Per Catalunya
PdPdM	— Partido del País de Murcia
PGI	— Partido Gallego Independiente
PI	— Partit per la Independencia
PIL	— Partido de Independientes de Lanzarote
PM	— Partido Murcianista
PNC	— Partido Nacionalista Canario
PP	— Partido Popular
PPA	— Partido Popular Autonomista
PP—A	— Partido Popular de Andalucía
PP—ExU	— Partido Ppoular — Extremadura Unida
PPN	— Partido Popular de Navarra
PR	— Partido Riojano
PRC	— Partido Regionalista de Cantabria
PRCM	— Partido Regionalista de Castilla La-Mancha
PRGU	— Partido Regionalista de Guadalajara
PRMa	— Partido Regionalista Manchego
PRMu	— Partido Regionalista Murciano
PRP	— Partido Riojano Progresista
PSA	— Partido Socialista de Andalucía
PSA—PA	— Partido Socialista de Andalucía — Partido Andaluz
PSCan—PSOE	— Partido Socialista de Canabria — Partido Socialista Obrero Español
PSC—CpC	— Partit dels Socialistes de Catalunya — Ciutadans pel Canvi

PSC—CpC—Ipc—V	— Partit dels Socialistes de Catalunya — Ciutadans pel Canvi — Iniciativa per Catalunya — Els Verds
PSCM—PSOE	— Partido Socialista de Castilla-La Mancha — Partido Socialista Obrero Español
PSC—PSOE	— Partit dels Socialistes de Catalunya — Partido Socialista Obrero Español
PSCyL—PSOE	— Partido Socialista de Castilla y León — Partido Socialista Obrero Español
PSE—EE	— Partido Socialista de Euskadi — Euskadiko Eskerra
PSE—EE—PSOE	— Partido Socialista de Euskadi — Euskadiko Eskerra — Partido Socialista Obrero Español
PSE—PSOE	— Partido Socialista de Euskadi — Partido Socialista Obrero Español
PSG—EG	— Partido Socialista de Galicia — Esquerda Galega
PSG—EG—OV	— Partido Socialista de Galicia — Esquerda Galega — Os Verdes
PSG—PSOE	— Partido Socialista de Galicia — Partido Socialista Obrero Español
PSIB—PSOE	— Partit dels Socialistes de les Illes Balears — Partido Socialista Obrero Español
PSIC—PSOE	— Partido Socialista de las Islas Canarias — Partido Socialista Obrero Español
PSM—PSOE	— Partido Socialista de Madrid — Partido Socialista Obrero Español
PSMa	— Partit Socialista de Mallorca
PSMa—EN	— Partit Socialista de Mallorca — Entesa Nacionalista
PSMa—IV—E	— Partit Socialista de Mallorca — Iniciativa Verds — Entesa
PSMa—NM	— Partit Socialista de Mallorca — Nacionalistes de Mallorca
PSMe—EU	— Partit Socialista de Menorca — Esquerra Unida de Menorca
PSMe	— Partit Socialista de Menorca
PSMe—EN	— Partit Socialista de Menorca — Entesa Nacionalista
PSMe—NI	— Partit Socialista de Menorca — Nacionalistes de les Illes
PSMe—V	— Partit Socialista de Menorca — Els Verds
PSN—PSOE	— Partido Socialista de Navarra — Partido Socialista Obrero Español
PSOE	— Partido Socialista Obrero Español
PSOE—A	— Partido Socialista Obrero Español de Andalucía
PSOE—Aragón	— Partido Socialista Obrero Español de Aragón

PSOE—E	— Partido Socialista Obrero Español de Extremadura
PSOE—ExC	— Partit Socialista Obrer Espanyol — Eivissa pel Canvi
PSOE—P	— Partido Socialista Obrero Español — Progresistas
PSOE—PACTE	— Partit Socialista Obrer Espanyol — Pacte pel Eivissa
PSOE—R	— Partido Socialista Obrero Español — Regionalistas
PSPV—PSOE	— Partit Socialista del País Valencià — Partit Socialista Obrer Espanyol
PSRM—PSOE	— Partido Socialista de la Región de Murcia — Partido Socialista Obrero Español
PSUC	— Partit Socialista Unificat de Catalunya
PTE	— Partido de Trabajadores de España
PTEs	— Partido del Trabajo de España
PTE—UC	— Partido de Trabajadores de España — Unidad Comunista
SI	— Solidaritat Catalana per la Independència
SI	— Solución Independiente
SIEX	— Socialistas Independientes de Extremadura
TC	— Tierra Comunera
TC—PNC	— Tierra Comunera — Partido Nacionalista Castellano
TG	— Terra Galega
UA	— Unión Aragonésista
UAI	— Unidad Alavesa
UAn	— Unidad Andaluza
UAr	— Unidad Aragonesa
UA—CHA	— Unión Aragonésista — Chunta Aragonésista
UCD	— Unión del Centro Democrático
UCL	— Unión Centrista Liberal
UCN	— Unidad Cantabra
UDCA	— Unidad Castellana
UDF	— Unión Démocrata Foral
UIM	— Unió Independent de Mallorca
UM	— Unión Mallorquina
UN	— Partido Union Nacional
UNAI	— Unión Navarra de Izquierdas
UNC	— Unidad Nacional Castellana
UPCA	— Unión para el Progreso de Cantabria
UPC—AC	— Unión del Pueblo Canario — Asamblea Canaria
UPL	— Unión del Pueblo Leonés
UpLR	— Unión por La Rioja
UPN	— Unión del Pueblo Navarro
UPR	— Unión por La Rioja

UpyD	— Unión Progreso y Democracia
URAS	— Unión Renovadora Asturiana
URCL	— Unidad Regionalista de Castilla y León
URV	— Unió Regional Valenciana
UV	— Unió Valenciana
UV—FICVA—CCV	— Unió Valenciana — Federación de Independientes de la Comunidad Valenciana — Centristes de la Comunitat Valenciana

Wstęp

Analizując stan bardzo bogatej literatury przedmiotu dotyczącej partii politycznych w Europie, trudno nie zauważyć, że ich autorzy skupiają się głównie na analizie zjawisk zachodzących na poziomie władz centralnych współczesnych państw. I trudno się takiemu stanowi rzeczy dziwić. Wszak to władze centralne odgrywają rolę głównych ośrodków podejmujących decyzje o charakterze politycznym, zarówno w zakresie spraw wewnętrznych, jak i zagranicznych państwa. Nie zmienia to jednak faktu, że partie prowadzące swoją działalność i przedstawiające w wyborach kandydatów na terytorium całego państwa często nie są jedynymi podmiotami wpływającymi na jakość podejmowanych decyzji politycznych. Dotyczy to przede wszystkim federacji oraz tzw. państw regionalnych¹.

W polskiej, ale także i w europejskiej literaturze dotyczącej partii politycznych, stosunkowo niewiele miejsca poświęcono dotąd partiom działającym na subpaństwowym szczeblu regionalnym. Stosunkowo niewiele opracowań opisuje także istnienie i działanie partii regionalnych oraz ich szczególnego podtypu, czyli partii etnoregionalnych. Przyczyn takiego stanu rzeczy jest z pewnością kilka. Bez wątpienia pierwszą z nich jest przyjęcie błędnego założenia, że zjawisko etniczności w jednoczącej się Europie jest pełnym przeżytkiem, zjawiskiem w zaniku. Przekonanie, że procesy integracyjne świadczą o stopniowym odchodzeniu od wartości regionalnych, etnicznych i narodowych nie ma jednak nic wspólnego z rzeczywistością. Unifikacja określonych procedur prawnych czy ekonomicznych wyjątkowo sprzyja staraniom o zachowanie własnej odrębności kulturowej, jest istotnym czynnikiem wpływającym na kształt postulatów politycznych przedstawianych przez konkretne ośrodki kierujące. Ekspozowanie odrębności kulturowej i podkreślanie posiadania własnej tożsamości grupowej jest coraz bardziej charakterystyczne nie tylko dla ośrodków władzy państwowej, ale także regionalnej, coraz częściej bowiem można zauwa-

¹ Szerzej na temat koncepcji państwa regionalnego zob. w: IWANEK, 1996a: 27—41, IWANEK, 2012b: 231—247, IWANEK, 2000: 171—178.

żyć wykorzystywanie tego elementu w strategii politycznej elit działających na szczeblu regionalnym (MYŚLIWIEC, 2010: 132—133).

Marginalizacja badań tego typu może wynikać także z faktu, że w porównaniu z reprezentantami innych wielkich „rodzin” partii politycznych deputowani wywodzący się z partii regionalnych zajmują w parlamentach państwowych oraz w Parlamencie Europejskim stosunkowo niedużą liczbę miejsc. Jak zauważa jednak Lieven DE WINTER (2001: 3), nie wynika to z ich małej wagi politycznej, ale raczej z relatywnie niewielkiego rozmiaru terytorialnego regionów, w których walczą o głosy.

Po trzecie badanie partii regionalnych wiąże się z koniecznością wyciągnięcia wniosków wynikających z analizy pewnych zjawisk, których występowanie sięga końca XIX wieku, było wyraźnie widoczne w latach 20. i 30. XX wieku i których intensyfikacja nastąpiła pod koniec ubiegłego stulecia. Ugrupowania regionalne stanowią bowiem unikalną kombinację starych i nowych elementów tworzących rzeczywistość współczesnych systemów partyjnych. Niektóre z omawianych ugrupowań powstały już pod koniec XIX wieku, czego doskonałym przykładem jest założona w 1895 roku przez Sabino Araną y Goiri Baskijska Partia Nacjonalistyczna (PNV). Kolejne partie zaliczane do tej samej „rodziny” pojawiły się w latach drugiej i trzeciej dekady XX wieku. Można do nich zaliczyć Walijską Partię Narodową (*Plaid Cymru* — założoną w 1925 roku), Katalońską Lewicę Republikańską (ERC — założoną w 1931 roku) czy Szkocką Partię Narodową (SNP — założoną w 1934 roku). Intensyfikacja procesu powstawania ugrupowań regionalnych przypada na sam koniec XX wieku. Procesy integracyjne w Europie, a także decentralizacja poszczególnych państw zaowocowały powstaniem takich partii, jak Demokratyczna Konwergencja Katalonii, której istnienie sięga 1974 roku², Liga Północna (założona w 1989 roku) czy utworzona w 1994 roku Liga Sabaudzka. W takiej sytuacji ocena ewolucji zjawiska pojawienia się i oddziaływania ugrupowań regionalnych na systemy partyjne poszczególnych państw jednoczącej się Europy jest zadaniem niezwykle skomplikowanym. Brak dostatecznej perspektywy czasowej oraz konieczność z jednej strony rozdzielnego, ale w wielu aspektach również i łącznego rozpatrywania problemów „starych” i „nowych” ugrupowań tego typu stawia badacza przed zadaniem arcytrudnym.

Intensyfikacja badań dotyczących pozycji partii regionalnych w systemach politycznych poszczególnych państw europejskich, a w szczególności ich obecności w organach przedstawicielskich na czterech szczeblach — europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym — jest działaniem zdecydowanie uzasadnionym. Pierwszym argumentem przemawiającym na rzecz tego rodzaju badań jest fakt, że we współczesnej Europie ugrupowania te odgrywają cen-

² Szerzej na temat powstania Demokratycznej Konwergencji Katalonii zob. w: MYŚLIWIEC, 2006a: 49—51, PAŹDZIÓRA, 2001: 397—405.

tralną rolę w konstruowaniu regionalnych „wspólnot wyobrażonych”. To w konsekwencji zmusza naukowców do podjęcia próby zdefiniowania pojawiających się oraz zredefiniowania istniejących już relacji centrum — peryferie (DE WINTER, GÓMEZ-REINO, LYNCH, eds., 2006: 15).

Drugim argumentem jest fakt, że w państwach Europy Zachodniej poziom relewancji ugrupowań regionalnych jest dość wysoki. Pierwszym czynnikiem warunkującym to zjawisko jest zapewne występowanie partii należących do tej „rodziny” niemal we wszystkich zachodnioeuropejskich systemach partyjnych i odnoszenie przez nie coraz bardziej znaczących sukcesów wyborczych. Drugim natomiast jest to, że dwie kolejne fale politycznej mobilizacji — w 1970 i 1990 roku — pokazują, iż zjawisko nacjonalizmów peryferyjnych w Europie Zachodniej wzrasta. Dlatego należy uznać, że rozszerza się pole szerokich możliwości działania dla tego typu partii, a w szczególności partii etnoregionalnych (IBIDEM, s. 14).

Po trzecie partie regionalne są co prawda zjawiskiem politycznym charakterystycznym dla państw „starej Europy”, ale ich występowanie można odnotować także w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Do ugrupowań należących niewątpliwie do tej samej „rodziny” partii można zaliczyć między innymi bułgarski Ruch na rzecz Praw i Swobód (DPS) oraz działającą na Słowacji Partię Węgierskiej Koalicji (SMK—MKP). W zachodnioeuropejskiej literaturze przedmiotu do owej „rodziny” zalicza się także działający w Polsce Ruch Autonomii Śląska, formalnie nie będący jednak partią polityczną (IBIDEM, s. 13). Oznacza to, że prowadzenie na gruncie polskim badań poświęconych partiom regionalnym w Europie Zachodniej może być szczególnie ważne. Polska jest bowiem państwem unitarnym i raczej trudno przypuszczać, aby przyjęty w 1997 roku porządek konstytucyjny określający taką formę ustrojową został w najbliższym czasie zmieniony. Nie oznacza to jednak, że oddziaływanie wzorców zachodnioeuropejskich nie będzie miało w przyszłości wpływu na wydarzenia polityczne w Polsce i na kształtowanie rodzimej sceny partyjnej. Dogłębna analiza rozwiązań przyjętych w poszczególnych państwach Europy Zachodniej w zakresie możliwości partycypowania reprezentacji wspólnot regionalnych w pochodzących z wyboru organach przedstawicielskich na szczeblu europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym może pozwolić na wyciągnięcie odpowiednich wniosków i merytoryczną ocenę szans i zagrożeń dla demokracji, będących efektem włączenia politycznych przedstawicieli wspólnot regionalnych w proces stanowienia prawa i — szerzej rzecz ujmując — w proces działania systemu politycznego.

Po czwarte analiza funkcjonowania partii regionalnych w ramach europejskich systemów politycznych może w znacznym stopniu przyczynić się do zrozumienia niektórych czynników warunkujących tzw. „odmrażanie” systemów partyjnych³. Proces regionalizacji państw europejskich niewątpliwie przyczynił

³ Szerzej na temat koncepcji „odmrażania” systemów partyjnych zob. HERBUT, 1996: 17—22.

się do ich modernizacji. Już w latach 70. XX wieku zaczęto przy tym zwracać uwagę na fakt, że modernizacja wiązała się ze wzrostem peryferyjnej mobilizacji w społeczeństwach wysoko rozwiniętych. Jednakże obok starych argumentów, związanych dotąd głównie z efektem modernizacji, zaczęto wymieniać także nowe, łączone z pojawieniem się nowych systemów wartości. Bez wątplenia momentem przełomowym w takim interpretowaniu zmian zachodzących w zachodnioeuropejskich systemach partyjnych pod wpływem mobilizacji peryferyjnej była publikacja Arenda LIJPHARTA (1977: 46—64). Do najważniejszych czynników warunkujących pojawienie się konfliktów etnicznych na Zachodzie Lijphart zaliczył między innymi horyzontalizację wertykalnych grup etnicznych opartą na nierównym wpływie na rozwój poszczególnych grup, rosnący zakres spraw będących polem działania państwa i konsekwencje tego zjawiska, malejące przemieszczenie konfliktów etnicznych oraz słabnięcie innych podziałów socjopolitycznych, nową falą demokratyzacji, ośmielającą żądania etniczne, wzrost znaczenia wartości postburżuazyjnych, takich jak demokratyzacja, decentralizacja i autonomia, a także prawo do samostanowienia, usankcjonowane prawnie na arenie międzynarodowej oraz efekt demonstracji żądań etnicznych (IBIDEM). Można zatem przyjąć, że odwołanie się partii regionalnych do nowych systemów wartości i wykorzystanie faktu rozczarowania znacznej części elektoratu ofertą tradycyjnych ugrupowań umożliwiło im zgromadzenie w ostatnich dekadach znacznego kapitału politycznego (DE WINTER, GÓMEZ-REINO, LYNCH, eds., 2006: 14).

W końcu po piątę należy także wskazać na fakt, że pomimo istnienia szeregu klasyfikacji partii politycznych⁴ autorzy badający współcześnie ów problem proponują najczęściej przyjęcie podziału na „rodziny” partii politycznych ze względu na główne „bieguny rywalizacji” występujące w większości państw europejskich⁵. W praktyce oznacza to zawężenie klasyfikacji do wskazania kilku najważniejszych stereotypów doktrynalnych, które wyróżniają współczesne partie. Za Andrzejem ANTOSZEWSKIM należy stwierdzić, że jest to podejście szczególnie przydatne w przypadku prowadzenia badań komparatystycznych (ANTOSZEWSKI, 2009: 75), pozwala bowiem na wskazanie najbardziej trwałych podziałów socjopolitycznych, jakie dzielą obywateli w poszczególnych pań-

⁴ Na gruncie polskiej literatury przedmiotu problem różnych sposobów klasyfikacji partii politycznych został dokładnie opisany między innymi przez Marka SOBOLEWSKIEGO, 1974: 219—280, Ryszarda HERBUTA, 2002: 123—184 oraz Marka CHMAJA, Wojciecha SOKOŁA i Marka ŻMI-GRODZKIEGO, 1997: 26—49.

⁵ Pojęciem „biegunów rywalizacji” posługuje się na gruncie polskiej politologii Andrzej ANTOSZEWSKI (2009: 75). „Bieguny rywalizacji” to dla niego „koncentracja poparcia dla partii (bloku partii), zajmujących alterantywne stanowisko wobec kwestii, wobec których wyborcy są głęboko i trwale podzieleni — czy to z uwagi na odmienne wartości bądź oceny przez nich wyznawane, czy też ze względu na odmienne interesy grupowe, prowadząca do stworzenia realnej lub symbolicznej alterantywnej politycznej wobec rządzących bądź opozycji”.

stwach europejskich. Liczba „rodzin” wyróżnionych w ramach takich klasyfikacji jest przy tym uzależniona od stanowiska przyjętego przez jej autora. W 2002 roku Ryszard HERBUT wyróżnił siedem „rodzin” partii politycznych: komunistyczne, lewicowolibertariarne, socjaldemokratyczne, chadeckie, liberalne, konserwatywne, ultrapravicowe (HERBUT, 2002: 153—184). W 2009 roku Andrzej ANTOSZEWSKI (2009: 75—76) wyodrębnił pięć głównych „biegunów rywalizacji”: socjalistyczny (umiarkowanej lewicy), konserwatywno-chrześcijańskodemokratyczny, liberalny, ekologiczny oraz radykalny (reprezentowany przez ortodoksyjną lewicę komunistyczną i/lub ekstremalną prawicę). Adam JAMRÓZ wskazał natomiast już w 1993 roku na istnienie we współczesnych państwach demokratycznych tylko trzech żywych stereotypów doktrynalnych: konserwatywnego, liberalnego i socjaldemokratycznego (JAMRÓZ, 1993: 187).

Jak zaznaczono już powyżej, przyjęcie takiej klasyfikacji wydaje się słuszne, gdyż wskazuje na istnienie trwałych podziałów socjopolitycznych w poszczególnych państwach europejskich, warto jednak podkreślić raz jeszcze, że we współczesnej Europie podziały związane ze stosunkiem do kwestii ideowych nie są jedynymi istotnymi podziałami socjopolitycznymi. Fakt rozczarowania znacznej części elektoratu ofertą tradycyjnych ugrupowań stworzył szansę na przejęcie głosów niezadowolonych wyborców przez partie, które odwołują się do innych systemów wartości i wskazują na istnienie innych interesów politycznych niż tylko te, które eksponują w swych programach partie klasyfikowane w ramach tradycyjnych stereotypów doktrynalnych. Za Wojciechem SOKOŁEM należy bowiem zauważyć, że w przypadku rozpatrywania działania partii politycznych „[...] nie kwestionując kreacyjnej roli idei, należy mieć na uwadze kategorię interesu jako podstawy działań politycznych” (SOKÓL, ŻMIGRODZKI, red., 2008: 37).

Należy podkreślić, że do najważniejszych podziałów socjopolitycznych w państwach jednoczącej się Europy zaliczają się obecnie podziały tworzące się na linii centrum — peryferie. O wadze ich istnienia — w kontekście rozważań podejmowanych w zakresie teorii i praktyki partii politycznych — świadczy fakt, że wielu autrów wskazuje w zaproponowanych przez siebie klasyfikacjach na istnienie „rodziny” partii regionalnych i etnicznych. I tak „rodzinę partii regionalnych i etnicznych” znajdziemy w klasyfikacji zaproponowanej przez Klausa VON BEYME (1982), choć sam autor zaznacza wyraźnie, iż nie można jej przyporządkować do klasycznych schematów ideologicznych⁶. „Rodzinę partii regionalnych” można znaleźć w klasyfikacji zaproponowanej przez Jürga STEINERA (1993: 25—98)⁷, „partii etnicznych” w klasyfikacji brytyjskiego badacza

⁶ Na gruncie polskiej literatury przedmiotu koncepcję Klausa VON BEYME komentowali między innymi Marek CHMAJ, Wojciech SOKÓL i Marek ŻMIGRODZKI, 1999: 32, Andrzej ANTOSZEWSKI, 2009: 72 oraz Wojciech SOKÓL w: SOKÓL, ŻMIGRODZKI, red., 2008: 39.

⁷ Na gruncie polskiej literatury przedmiotu koncepcję Jürga STEINERA komentowali m.in. Marek CHMAJ, Wojciech SOKÓL i Marek ŻMIGRODZKI, red., 1999: 32.

Paula LEWISA (2000: 56), a w klasyfikacji czeskich politologów można odnaleźć „rodzinę partii regionalnych i etnicznych” (FIALA, HOLZER, STRMISKA, red., 2002: 17—21)⁸.

Problem istnienia „rodziny” partii regionalnych i etnicznych jest obecny także na gruncie polskiej literatury przedmiotu. Wspominają o niej w swoich pracach tacy autorzy, jak Ryszard HERBUT i Andrzej ANTOSZEWSKI, lecz nie ujmują jej w proponowanych przez siebie klasyfikacjach, odwołujących się do głównych stereotypów doktrynalnych. Ryszard HERBUT zauważa, że „Ugrupowania [...] [regionalne — M.M.] nie mieszczą się w klasycznym układzie przestrzennym lewica — prawica i dlatego niejednokrotnie ryzykowna byłaby próba dokonania tego rodzaju klasyfikacji” (HERBUT, 2002: 182). Autor podkreśla, że w przypadku tego typu partii pojawia się bowiem odmienny rodzaj konfliktu, który determinuje charakter tożsamości programowej owych ugrupowań. Zaznacza przy tym, że partie regionalne mogą, choć nie muszą, akcentować znaczenia konfliktu centrum — peryferie. Ryszard HERBUT wskazuje także na fakt, że w państwach, w których konflikt centrum — peryferie ma znaczny poziom relewancji w polityce, można podjąć próbę usytuowania reprezentujących go partii na osi lewica — prawica (IBIDEM).

Przeciwnikiem klasyfikowania tego rodzaju partii jako odrębnej „rodziny” ideologicznej jest także Andrzej ANTOSZEWSKI. Podobnie jak Wojciech Sokół autor podkreśla, że „[...] wyróżnienie partii etnicznych [...] dokonuje się na innej podstawie, a mianowicie poprzez odwołanie się do grup społecznych, których interesy reprezentują [...]” (ANTOSZEWSKI, 2009: 73).

Należy jednak wyraźnie podkreślić, że pomimo zdecydowanego, negatywnego stosunku wspomnianych wyżej autorów do celowości ujmowania partii regionalnych i etnicznych w klasyfikacjach wskazujących na istnienie „rodzin” ideologicznych poruszają oni w swych opracowaniach problem ich istnienia i komentują go. Można zatem przyjąć, że jest to problem badawczo istotny.

Warto także zwrócić uwagę na fakt, że wielu autorów badających zjawiska związane z funkcjonowaniem systemów partyjnych, których stanowiska zostały przywołane powyżej, wyraźnie wskazuje na istnienie *partii regionalnych* i *partii etnicznych*. Rozróżnienie to oznacza, że na gruncie współczesnej literatury przedmiotu wyraźnie dostrzega się cechy różniące ugrupowania należące do opisanej powyżej „rodziny”.

Niewątpliwie jednym z najciekawszych przykładów państwa europejskiego, w którym rywalizacja polityczna pomiędzy centrum i peryferiami wskazuje na istnienie bardzo istotnego podziału socjopolitycznego w tym wymiarze, jest współczesna Hiszpania. W państwie tym bardzo wyraźnie widać, że próba

⁸ O klasyfikacjach Paula LEWISA, a także Petra FIALI, Jana HOLZERA i Maxmilián STRMISKIEJ pisze w polskiej literaturze przedmiotu Andrzej ANTOSZEWSKI, 2009: 73.

opisania działania systemu partyjnego przy wyłącznym zastosowaniu klasyfikacji opartej na tradycyjnych stereotypach doktrynalnych musi prowadzić do uzyskania obrazu niepełnego i mocno zniekształconego. Procesy polityczne, które przebiegały w tym państwie w ciągu ostatnich 150 lat, pokazują bowiem, że w przypadku Hiszpanii podział socjopolityczny dzielący centrum i peryferie jest nie mniej istotny niż podziały związane ze stosunkiem do kwestii ekonomicznych i światopoglądowych. Bardzo wyraźnie widać tam, że u progu drugiej dekady XXI wieku, w którą państwo to wkroczyło pogrążone w poważnym kryzysie gospodarczym, rozczarowane polityką elit działających na szczeblu politycznego centrum, nastąpił wzrost popularności partii regionalnych. W tym miejscu należy wyraźnie zaznaczyć, że badanie hiszpańskich partii należących do owej „rodziny” musi wiązać się z poświęceniem szczególnej uwagi wyróżnianemu w jej ramach podtypowi ugrupowań odwołujących się do wartości etnicznych. Wynika to z charakteru regionów peryferyjnych różniących się od pozostałych obszarów państwa specyficznymi odrębnościami, takimi jak własny język, zwyczaje czy tradycja instytucji politycznych, i wykorzystywaniem owych odrębności w grze politycznej przez partie etnoregionalne. Dlatego też autorka niniejszego opracowania będzie posługiwała się zarówno pojęciem *partii regionalnej*, jak i *partii etnoregionalnej*. Znaczenie obydwu pojęć będzie wymagało jednak precyzyjnego zdefiniowania, co znajdzie swoje miejsce w rozdziale pierwszym pracy.

Z polskiej perspektywy państwa dość silnie scentralizowanego niewątpliwie warto zwrócić uwagę na przypadek Hiszpanii. Pierwszym argumentem przemawiającym za słusnością podjęcia badań w owym zakresie jest fakt, że pomimo przyznania uprawnień autonomicznych wszystkim regionom Hiszpanię tworzącym państwo to nadal zachowuje formę państwa unitarnego⁹. W niniejszym opracowaniu analizie poddane zostaną zatem zjawiska zachodzące w warunkach istnienia takiej formy państwa, a nie w warunkach federacji, obcej polskiej tradycji ustrojowej. Po drugie rozszerzenie na gruncie polskiej literatury przedmiotu zakresu wiedzy o działających w Hiszpanii partiach regionalnych może w przyszłości okazać się przydatne w kontekście stopniowego dojrzewania polskiej demokracji na szczeblu lokalnym i regionalnym. Decentralizacja państwa polskiego po 1989 roku była bodaj jednym z najtrudniejszych do przeprowadzenia procesów politycznych. Wystarczy tylko wspomnieć, że u progu istnienia III RP, w 1990 roku, pojawił się wyłącznie jeden szczebel samorządu terytorialnego, czyli samorząd gminny. Na kolejne rozwiązania w zakresie reformy samorządowej trzeba było poczekać do 1998 roku, kiedy to rząd Jerzego Buzka zdecydował o utworzeniu szczebla powiatowego i wojewódzkiego. Przyjęte

⁹ Szerzej na temat unitarnego charakteru państwa regionalnego zob. IWANEK, 1996a: 27—41; IWANEK, 2012b: 231—247; IWANEK, 2000: 171—178; MYŚLIWIEC, 2009c: 244—259; MYŚLIWIEC, 2011b: 28—46.

wówczas rozwiązania stają się jednak obecnie coraz częściej przedmiotem dyskusji, zarówno politycznej, jak i naukowej. Nierzadko w jej ramach pojawia się stwierdzenie, że reforma samorządowa jest procesem, który w Polsce nie został jeszcze zakończony. Warto przy tym zauważyć, że postulaty dotyczące kierunków zmian w zakresie decentralizacji państwa polskiego pochodzą często od podmiotów działających w skali lokalnej i regionalnej¹⁰. Należy zatem przypuszczać, że proces dojrzewania elit politycznych działających na szczeblu subpaństwowym będzie w przyszłości skutkował wysuwaniem kolejnych postulatów, a to może powodować pogłębianie podziału socjopolitycznego na linii centrum — peryferie.

W polskiej literaturze przedmiotu istnieją opracowania poświęcone systemowi politycznemu współczesnej Hiszpanii. Opisują one działanie systemu politycznego jako całości lub tylko określonych jego elementów. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć niewątpliwie prace Jana IWANKA, takie jak: *Hiszpania* (IWANEK, 1989: 356—394), *Senat Królestwa Hiszpanii* (IWANEK, 1996b: 137—176), *Postępowanie ustawodawcze w Hiszpanii* (IWANEK, 1993b: 105—112) oraz *Obrońca Ludu w Hiszpanii* (IWANEK, 1993a: 9—30). Do najważniejszych pozycji w polskiej literaturze przedmiotu dotyczących działania hiszpańskiego systemu politycznego należą także prace Tadeusza MOŁDAWA. Wśród nich należy wskazać na szczególne znaczenie takich pozycji, jak: *System konstytucyjny Hiszpanii* (MOŁDAWA, 2012), *Konstytucja Hiszpanii z 27 grudnia 1978 roku, znowelizowana 27 sierpnia 1992* (2008 — wstęp i tłumaczenie T. MOŁDAWA), *Kortezy Generalne Hiszpanii* (MOŁDAWA, 1991), *Parlament Hiszpanii: Kortezy Generalne* (MOŁDAWA, 2013). Prace Tadeusza Mołdawy pokazują także problem historycznej ewolucji systemu politycznego tego państwa. Do grupy owej należy zaliczyć prace: *Ewolucja ustroju politycznego Hiszpanii współczesnej* (MOŁDAWA, 1976) oraz *Podstawowe instytucje ustroju politycznego Hiszpanii* (MOŁDAWA, 1978). Problematyką działania systemu politycznego współczesnej Hiszpanii zajmowała się także autorka niniejszej pracy (MYŚLIWIEC, 2011a: 113—153; MYŚLIWIEC, 2010c: 115—126; MYŚLIWIEC, 2010a: 131—145).

W polskiej literaturze przedmiotu istnieje również szereg opracowań poświęconych problemowi hiszpańskiego regionalizmu. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć niewątpliwie prace Jana IWANKA, takie jak: *Współczesne rozumienie autonomii terytorialnej* (IWANEK, 2000: 171—178), *Prawnokonstytucyjne położenie regionów autonomicznych w Hiszpanii* (IWANEK, 1996a: 27—41), *Wspólnota autonomiczna w ustroju polityczno-prawnym Hiszpanii* (IWANEK, 2012b: 231—247) oraz *Hiszpania* (IWANEK, 1989: 356—394). Do grupy opracowań pionierskich w polskiej literaturze przedmiotu należy zaliczyć także

¹⁰ Przykładem postulatów formułowanych na szczeblu regionalnym i dotyczących problemu decentralizacji państwa są założenia programowe Ruchu Autonomii Śląska. Szerzej na temat projektu zmiany Konstytucji RP przedstawionego przez Ruch Autonomii Śląska. Zob. MYŚLIWIEC, 2013: 179—190.

opracowania Tadeusza SKRZYPCZAKA: *U źródeł autonomii terytorialnej w rozwiązaniach ustrojowych w Hiszpanii* (SKRZYPCZAK, 1979: 78—86) oraz *Państwo regionalne — problemy autonomii terytorialnej we Włoszech i Hiszpanii* (SKRZYPCZAK, 1984: 71—84). Problem regionalizmu hiszpańskiego został również poruszony w opracowaniach Tadeusza MOŁDAWY, wśród których na szczególną uwagę zasługuje praca pod tytułem *System konstytucyjny Hiszpanii* (MOŁDAWA, 2012). Tematyce hiszpańskiego państwa regionalnego poświęcone są także prace takich autorów, jak Anna SROKA (2008) oraz Łukasz WOJCIESZAK i Dagmara GŁUSZEK-SZAFRANIEC (2011). Problematykę hiszpańskiego państwa regionalnego podejmowała również w swoich badaniach autorka niniejszej pracy (MYŚLIWIEC, 2006a; MYŚLIWIEC, 2009a: 227—238; MYŚLIWIEC, 2009c: 244—259; MYŚLIWIEC, 2011a: 113—153; MYŚLIWIEC, 2011b: 28—46).

Niewiele jednak polskojęzycznych opracowań poświęconych jest problematyce partii politycznych we współczesnej Hiszpanii, w tym zagadnieniom dotyczącym partii regionalnych. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć prace Katarzyny SOBOLEWSKIEJ-MYŚLIK: *Partie i systemy partyjne na poziomie regionu. Przykład Szkocji i Katalonii* (SOBOLEWSKA-MYŚLIK, 2012) oraz *System partyjny współczesnej Hiszpanii* (SOBOLEWSKA-MYŚLIK, 1996). Ważną pozycję stanowi praca Jana IWANKA pt. *Hiszpania* (IWANEK, 1999: 356—394), poświęcona systemowi partyjnemu tego państwa, oraz praca Tadeusza MOŁDAWY pt. *System partyjny Hiszpanii* (MOŁDAWA, 1991: 67—106). Informacje na temat charakterystyki współczesnego systemu partyjnego w Hiszpanii oraz podstaw prawnych jego funkcjonowania zostały zawarte w pracy Tadeusza MOŁDAWY pt. *System konstytucyjny Hiszpanii* (MOŁDAWA, 2012). Duży wkład w stan polskiej wiedzy na temat założeń programowych hiszpańskich partii lewicowych wnoszą publikacje Kazimierza KIKI, wśród których wymienić należy prace: *Od republiki do monarchii: hiszpańska lewica w walce o demokrację 1939—1986* (KIK, 1990), *Ruch socjalistyczny po frankistowskiej Hiszpanii. Lata opozycji politycznej (1976—1981)* (KIK, 1988a: 169—192) i *Ruch socjalistyczny po frankistowskiej Hiszpanii. PSOE u władzy (1982—1986)* (KIK, 1988b: 157—183). Ważną publikację stanowi także praca Kazimierza KIKI i Tadeusza IWŃSKIEGO *Lewica iberyjska* (1982) Istotną publikacją dotyczącą regionalnego systemu partyjnego w Hiszpanii jest ponadto *System partyjny Kraju Basków w latach 1975—2010* Szymona BACHRYNOWSKIEGO i Pawła WITECKIEGO (2011). Problematykę hiszpańskich partii regionalnych w polskiej literaturze przedmiotu podejmowała także autorka niniejszego opracowania (MYŚLIWIEC, 2006a; MYŚLIWIEC, 2004: 248—261; MYŚLIWIEC, 2006d: 297—313)¹¹.

Analiza stanu polskiej literatury przedmiotu pozwala stwierdzić, że na gruncie polskiej politologii nie opracowano dotąd w sposób kompleksowy problemu dotyczącego pozycji partii regionalnych w systemie politycznym współ-

¹¹ Zob. też PAŹDZIORA, 2001: 397—405.

czesnej Hiszpanii. Dostępne pozycje ukazują w sposób marginalny tego typu ugrupowania przy okazji charakteryzowania ogólnopaństwowego systemu politycznego lub partyjnego albo pokazują ich funkcjonowanie tylko w wybranych regionach państwa. Brak jednak opracowania, które pokazałoby, jakie rozwiązania prawne przyjął hiszpański ustawodawca, aby umożliwić tworzenie partii politycznych w Hiszpanii (w tym także partii regionalnych), aby określić zasady ich finansowania oraz umożliwić im uzyskanie reprezentacji w organach przedstawicielskich działających na czterech szczeblach: europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym. To z kolei powoduje lukę w polskiej literaturze przedmiotu i potrzebę dostarczenia wiedzy na temat liczby relewantnych partii regionalnych istniejących w Hiszpanii, ich sukcesów wyborczych i zdolności do zawierania porozumień koalicyjnych, a w końcu także na temat ich pozycji w państwowym systemie politycznym oraz w systemach regionalnych. Zasadniczym celem pracy będzie zatem politologiczna analiza zarysowanych w ten sposób problemów, a nie szczegółowe opisywanie genezy, struktury i celów politycznego działania poszczególnych partii regionalnych w tym państwie, autorka jest bowiem przekonana, że charakterystyka poszczególnych ugrupowań należących do owej „rodziny” partii politycznych mogłaby z powodzeniem stać się przedmiotem osobnych monografii lub odrębnych opracowań naukowych¹².

Ważnym z punktu widzenia podjęcia prac badawczych elementem jest określenie dla nich właściwej cezurury czasowej. Autorka przyjmuje, że zasadnicze rozważania będą obejmowały lata 1975—2012, czyli okres zmian następujących w Hiszpanii bezpośrednio po śmierci generała Franco, aż do czasów współczesnych, dla których cezurą końcową będą wybory do zgromadzeń ustawodawczych Andaluzji, Asturii, Galicji, Katalonii i Kraju Basków. Aby jednak odpowiedzieć na postawione pytania badawcze i zweryfikować przyjęte hipotezy, autorka wykroczy dość znacznie poza przyjętą cezurę, analizując zjawiska społeczne, polityczne i ekonomiczne występujące w Hiszpanii już w XIX wieku.

Przystąpienie do analizy problemu pozycji partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii wymaga uprzedniego uporządkowania teoretycznego i definicyjnego podstawowych pojęć i zjawisk, którymi autorka niniejszego opracowania będzie się posługiwała lub do których będzie się odwoływała, na gruncie literatury przedmiotu prezentowanych jest bowiem wiele stanowisk dotyczących sposobów definiowania takich pojęć i zjawisk, jak *podział socjopolityczny*, *grupa etniczna*, *narodowość*, *mniejszość narodowa*, *naród* czy

¹² Na gruncie polskiej literatury przedmiotu takiego zadania podjęła się między innymi Katarzyna SOBIEWSKA-MYŚLIK (2004: 115—138), charakteryzując ugrupowania działające na katalońskiej scenie politycznej. Charakterystykę poszczególnych partii regionalnych i etno-regionalnych działających na terytorium Wspólnoty Autonomicznej Kraju Basków przedstawili natomiast Szymon BACHRYNOWSKI i Paweł WITECKI (2011: 88—99). Podobnego zadania podjęła się także autorka niniejszej pracy, przedstawiając genezę i założenia programowe katalońskiej koalicji *Convergència i Unió* w pracy pt. *Katalonia na drodze do niepodległości?* (MYŚLIWIEC, 2006a).

nacjonalizm. Przystąpienie do pracy badawczej musi także poprzedzić wskazanie, w jaki sposób definiuje się współcześnie pojęcia *partii regionalnej* i *partii etnoregionalnej*, oraz uzasadnienie, dlaczego w jednoczącej się Europie możliwość powoływania reprezentantów do organów przedstawicielskich na czterech szczeblach — europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym — ma tak duże znaczenie. Tak zarysowana problematyka zostanie przedstawiona w rozdziale pierwszym niniejszego opracowania.

Nie mniej ważne niż przyjęcie odpowiednich ram teoretycznych będzie uzyskanie odpowiedzi na pytania dotyczące pojawienia się i utrwalenia podziałów socjopolitycznych w Hiszpanii przebiegających na linii centrum — peryferie, rozumienia w przeszłości takich pojęć, jak *naród* i *narodowość*, a także na pytania o genezę partii regionalnych w Hiszpanii. Rozważania poświęcone temu zakresowi zostaną zawarte w rozdziale drugim pracy i będą koncentrowały się wokół trzech zasadniczych pytań badawczych:

1. Jakie uwarunkowania polityczne, społeczne i geograficzne oraz gospodarcze legły u podstaw pojawienia się i utrwalenia podziałów socjopolitycznych w Hiszpanii, które już w XIX wieku doprowadziły do zaostrzenia konfliktu na linii centrum — peryferie?
2. W jaki sposób na gruncie hiszpańskim ewoluował problem rozumienia takich pojęć, jak *naród* i *narodowość*, które często były wykorzystywane do tworzenia partii regionalnych, a przede wszystkim partii etnoregionalnych, i które do dziś stanowią jedną z głównych osi działania tego typu ugrupowań?
3. Kiedy w Hiszpanii pojawiły się partie regionalne i jaka była ich pozycja polityczna do połowy lat 70. XX wieku?

Wyznaczenie teoretycznych ram pracy w rozdziale pierwszym oraz znalezienie odpowiedzi na przedstawione powyżej pytania badawcze w rozdziale drugim umożliwią podjęcie prac zmierzających do weryfikacji hipotezy ogólnej (wiodącej), która zakłada, że istnienie we współczesnej Hiszpanii znaczących podziałów socjopolitycznych na linii centrum — peryferie musiało skłonić elity polityczne działające na szczeblu politycznego centrum po śmierci generała Franco, kierujące procesem transformacji demokratycznej i stawiające sobie za cel utrzymanie terytorialnej integralności państwa, do przyjęcia takich rozwiązań w zakresie możliwości tworzenia, działania oraz finansowania partii politycznych, a także w zakresie prawa wyborczego, które zapewniłyby wspólnotom zamieszkującym poszczególne regiony historyczne możliwość posiadania swojej reprezentacji w organach przedstawicielskich na czterech szczeblach: europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym, przez co zapewniły im także znaczącą pozycję w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii.

Autorka przyjmuje, że w weryfikacji hipotezy ogólnej (wiodącej) pomoc ma weryfikacja ośmiu hipotez szczegółowych (subhipotez). Brzmiały one następująco:

1. Istnienie trwałych podziałów socjopolitycznych generujących w Hiszpanii konflikt na linii centrum — peryferie i będących przyczyną wyraźnych ten-

dencji odśrodkowych w państwie nie skłoniło jednak hiszpańskiego ustawodawcy działającego na poziomie centralnym do przyjęcia takich rozwiązań prawnych, które w znacznym stopniu utrudniałyby tworzenie i funkcjonowanie partii regionalnych, a w ramach tej „rodziny” także partii etnoregionalnych.

2. W okresie demokratycznym, po śmierci generała Franco w 1975 roku, ustawodawca hiszpański przyjął takie rozwiązania prawne, które wykluczają obecnie możliwość wyeliminowania najsilniejszych partii regionalnych z procesu rywalizacji o mandaty w organach przedstawicielskich na czterech szczeblach: europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym.
3. Przekraczanie kolejnych barier relewancji przez partie regionalne w regionach cechujących się szczególnymi odrębnościami (kulturowymi, ekonomicznymi, historycznymi etc.) sprzyja pojawianiu się i większej aktywności politycznej tego typu ugrupowań w regionach do tej pory mniej aktywnych.
4. Ukształtowanie się na poziomie politycznego centrum hiszpańskiego systemu dwupartyjnego, charakteryzującego się znaczącą rozbieżnością profili ideologicznych dwóch konkurujących ze sobą ugrupowań spowodowało, że niemożliwe jest utworzenie wielkiej koalicji w przypadku nieuzyskania przez jedną z dwóch dominujących partii większości absolutnej w Kongresie Deputowanych. Taka sytuacja uniemożliwia polityczną marginalizację partii regionalnych na szczeblu państwowym.
5. Możliwość wzięcia odpowiedzialności za proces tworzenia rządu na poziomie regionu lub przynajmniej możliwość wzięcia udziału w negocjacjach dotyczących jego utworzenia powodują wzrost znaczenia partii regionalnych na poziomie regionalnym.
6. O silnej pozycji partii regionalnych w systemie partyjnym współczesnej Hiszpanii, związanej głównie z ich wysokim poziomem relewancji na szczeblu państwowym i regionalnym, świadczy możliwość wskazania w zdecydowanej większości przypadków na ich jednoznaczne profile ideologiczne.
7. Partie regionalne wpływają na wzrost fragmentaryzacji państwowego systemu partyjnego.
8. Partie regionalne wpływają na wzrost fragmentaryzacji niektórych regionalnych systemów partyjnych.

Podstawą do przeprowadzenia badań niezbędnych do weryfikacji ogólnej hipotezy badawczej oraz hipotez szczegółowych będą przede wszystkim akty prawne przyjęte w Hiszpanii zarówno na poziomie państwowym, jak i na poziomie regionalnym, wyniki wyborów przeprowadzonych w Hiszpanii w latach 1977—2012 do organów przedstawicielskich na czterech szczeblach (europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym) oraz wybrane dokumenty partyjne. Poza analizą niezwykle bogatego materiału źródłowego autorka odniesie się także do istotnych pozycji literatury przedmiotu, które powstały do tej pory na gruncie polskim, hiszpańskim, belgijskim i amerykańskim.

Ze względu na sposób skonstruowania hipotezy ogólnej (wiodącej) i hipotez szczegółowych, a także na charakter źródeł, które zostaną zbadane, autorka zastosuje w swojej pracy kilka różnych metod stosowanych w badaniach politologicznych.

Biorąc pod uwagę, że zarówno tytuł pracy, jak i założenie hipotezy ogólnej (wiodącej) koncentrują się wokół problemu pozycji partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii, szczególne znaczenie będzie miało zastosowanie metody analizy systemowej. Jak zauważa Adam JAMRÓZ (1989: 6), przytaczając na gruncie polskiej literatury przedmiotu stanowisko Michaela CROZIERA i Erharda FREDIBERGA, „istota rozumowania systemowego polega na traktowaniu jakiegoś zjawiska jako ustrukturalizowanej całości, której elementy są współzależne i skoordynowane w swym działaniu”. Cechą charakterystyczną myślenia systemowego jest natomiast posługiwanie się schematem „przyczynowości systemowej”, która „zakłada współzależność skutków i przyczyn w ramach pewnego systemu, którego właściwości [...] pozwalają wyjaśniać i przewidywać rezultaty jego działania”. Zastosowanie analizy systemowej obliguje zatem badacza do określenia co najmniej dwóch kwestii. Pierwszą z nich jest wskazanie przynajmniej kilku współzależności, jakie istnieją pomiędzy elementami tworzącymi system, który jest pojmowany jako pewna całość. Po drugie natomiast konieczne jest „zarysowanie granicy między ową ustrukturalizowaną całością, stanowiącą właściwy obszar systemu, a zewnętrznymi warunkami jego funkcjonowania, tworzącymi otoczenie systemu” (IBIDEM, s. 7). Zadania te wynikają z faktu, że koncepcja analizy systemowej obejmuje dwa podstawowe założenia. Pierwsze nich przyjmuje, że źródło wszelkich zmian i przekształceń tkwi w samym systemie, drugie natomiast wskazuje na to, że „wszelkie zmiany zachodzące w obrębie systemu są rezultatem relacji o charakterze sprzężenia zwrotnego między systemem a jego otoczeniem”.

Na potrzeby niniejszej pracy konieczne jest zatem określenie opisanych powyżej charakterystycznych składników analizy systemowej. Pierwszym z nich jest niewątpliwie zespół uwarunkowań politycznych, społecznych, geograficznych i gospodarczych, które tworzą otoczenie systemu politycznego. W przypadku Hiszpanii szczególne znaczenie będzie miało przedstawienie różnic w nakreślonych powyżej obszarach dotyczących odmienności charakteryzujących poszczególne regiony peryferyjne i hiszpański interior. Jako że nie jest to jednak najważniejszy element rozważań podjętych w pracy, jego przedstawienie będzie miało charakter bardzo zwięzły i łącznie z aspektami historycznymi dotyczących owych zjawisk będzie przedmiotem analizy podjętej we wspomnianym już rozdziale drugim.

Drugim składnikiem analizy systemowej podjętej przez autorkę jest system organów państwowych będący jednym z podsystemów całości hiszpańskiego systemu politycznego. Należy jednak wyjść z założenia, że szczegółowe przed-

stawianie w ramach niniejszej pracy wszystkich organów państwowych tworzących ów podsystem byłoby działaniem daleko wykraczającym poza przyjęte ramy badawcze, a zatem zupełnie pozbawionym celu. Argumentem uzasadniającym zaniechanie takiego działania jest także fakt, że w polskiej literaturze przedmiotu organy te zostały już dość obszernie opisane¹³. Dlatego też ze względu na przyjęte założenia badawcze w pracy ogólnie scharakteryzowane zostaną tylko wybrane organy państwowe. Będą do nich należały organy stanowiące przepisy prawa na czterech szczeblach (lokalnym, regionalnym, państwowym i europejskim), których skład jest wyłaniany w drodze wyborów. Ponadto zostaną także w sposób ogólny scharakteryzowane organy władzy wykonawczej powoływane na szczeblu państwowym i regionalnym.

Trzecim składnikiem podjętej w niniejszej pracy analizy systemowej są hiszpańskie partie polityczne i zasady funkcjonowania systemu partyjnego. Stanowią one w istocie drugi podsystem hiszpańskiego systemu politycznego. Ze względu na fakt, że głównym przedmiotem rozważań podjętych w niniejszej pracy jest pozycja partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii, składnik ów będzie najistotniejszym elementem przeprowadzanej analizy. Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że metoda analizy systemowej będzie miała zastosowanie także przy badaniu samego hiszpańskiego systemu partyjnego, w ramach którego funkcjonują partie regionalne. W literaturze przedmiotu można się spotkać z wieloma próbami zdefiniowania pojęcia *systemu partyjnego*¹⁴. W przeszłości próby te często cechowało dość szerokie podejście zakładające, że na system partyjny składa się wszystko to, co dzieje się wokół partii rywalizujących na arenie politycznej (m.in. struktura podziałów socjopolitycznych, zachowania wyborcze, programowy oraz ideowy charakter poszczególnych partii, ich wewnętrzna organizacja czy proces formowania koalicji gabinetowych) (HERBUT, 1996). Jak zauważa jednak Ryszard HERBUT (1996: 23), „zasadnicza niedogodność takiego właśnie konceptualizowania kategorii systemu partyjnego tkwi w tym, iż praktycznie zatarta zostaje granica między tymi zjawiskami, które powinny znaleźć się w ramach interesującego nas pojęcia, a tymi, które tworzą jedynie jego otoczenie”. Biorąc zatem pod uwagę, że ogólna charakterystyka otoczenia zarówno systemu politycznego, jak i partyjnego zostanie nakreślona w rozdziale drugim niniejszej pracy, dokonanie analizy funkcjonowania hiszpańskiego systemu partyjnego pod kątem szczególnej pozycji, jaką zajmują w nim partie regionalne, będzie wiązało się ze zwróceniem uwagi na najistotniejsze elementy warunkujące funkcjonowanie

¹³ Warto w tym kontekście przywołać ponownie prace Jana IWANKA (1989: 356—394) i Tadeusza MOŁDAWY (2012).

¹⁴ Do najważniejszych opracowań w polskiej literaturze przedmiotu dotyczących sposobów definiowania pojęcia *system partyjny* należą następujące pozycje: HERBUT, 1996: 22—27; SOBOLEWSKA-MYŚLIK, 2004: 103—104; CHMAJ, SOKÓL, ŻMIGRODZKI, 1999: 113—129; ANTOSZEWSKI, 2009: 246—325; MAZUR, MIGALSKI, WOJTASIK, 2006: 126—138.

owego systemu. Zgodnie z założeniami koncepcji Giovanniego SARTORIEGO, zaliczyć do nich należy format i mechanizm (MICHALAK, 2008: 52).

Pojęcie *formatu* (rozmiaru) stosuje się na określenie liczby partii politycznie relewantnych, czyli takich, które aktywnie uczestniczą w procesie rywalizacji wyborczej oraz w procesie formowania organów władzy wykonawczej. Jest to kryterium, które pozwala na dokonanie numerycznej typologii systemów partyjnych. Można dzięki niemu powiedzieć, czy dany system jest jedno-, dwu- czy wielopartyjny. Giovanni SARTORI (1976: 120) podkreśla, że czynnik ten umożliwia określenie, w jakim stopniu władza polityczna w danym systemie jest sfragmentaryzowana lub niesfragmentaryzowana, a także czy jest rozproszona, czy raczej skoncentrowana. Wiedza ta pozwala na określenie liczby możliwych „strumieni rywalizacji”, czyli jej zakresu i poziomu intensywności (IBIDEM). Informacja na temat rywalizujących podmiotów jest przydatna przy dokonywaniu analizy strategii działania partii politycznych, jest ona bowiem zawsze uzależniona od konieczności uwzględnienia potencjalnych rywali na każdym etapie forsowania swoich postulatów politycznych (MICHALAK, 2008: 53). Pojęcie formatu, przydatne z tego punktu widzenia, nie pozwala jednak na stwierdzenie, jaki wpływ mają poszczególne podmioty na proces podejmowania decyzji o charakterze politycznym, a tym samym nie można na tej podstawie stwierdzić, jakie jest ich znaczenie w ramach badanego systemu partyjnego (IBIDEM).

Drugą istotną zmienną umożliwiającą opisanie systemu partyjnego jest jego mechanizm. Funkcjonowanie mechanizmu określa się za pomocą czterech powiązanych ze sobą zmiennych. Pierwszą z nich jest rywalizacyjność systemu. Przyjmuje się przy tym, że system można uznać za rywalizacyjny wówczas, gdy pozwala na alternację władzy, w przeciwnym wypadku mamy do czynienia z systemem nierywalizacyjnym. Drugą zmienną, która pozwala na umiejscowienie poszczególnych ugrupowań w wielowymiarowej przestrzeni politycznej, jest dystans ideologiczny partii. Trzecia zmienna wskazuje na charakter rywalizacji politycznej. Dzięki niej można określić, czy owa rywalizacja ma charakter dośrodkowy, związany z dążeniem do zajęcia przez większość ugrupowań miejsca możliwie blisko centrum rywalizacji politycznej, czy też jest to rywalizacja odśrodkowa, związana ze znaczącą siłą wyborczą ugrupowań kontestujących jeden wspólny system wartości politycznych. Czwartą zmienną opisującą mechanizm funkcjonowania systemu partyjnego są strategie polityczne poszczególnych ugrupowań. Można do nich zaliczyć takie działania, jak dążenie do zawierania sojuszy przedwyborczych, akceptowanie możliwości wejścia w koalicję rządzącą na określonym szczeblu decydowania politycznego etc. (IBIDEM).

W oparciu o przedstawione powyżej zmienne formatu i mechanizmu można zaproponować różnego rodzaju rozwiązania w typologii systemów partyjnych. Prób takich nie brakuje na gruncie nauk politycznych, o czym świadczą liczne pozycje literatury przedmiotu. Można jednak przyjąć, że typologia owa zawiera w sobie trzy podstawowe grupy: klasyfikację opartą na kryterium ilościowym,

odwołującą się do różnic w formatach partyjnych, klasyfikację jakościową, uwzględniającą zmienne składające się na mechanizm funkcjonowania systemów partyjnych, oraz klasyfikację mieszaną, uwzględniającą oba te elementy¹⁵. Ostatnia metoda jest najczęściej wybierana przez badaczy współczesnych systemów partyjnych. Zostanie ona również zastosowana przez autorkę niniejszej pracy.

W związku z przyjętymi powyżej założeniami badanie formatu systemu politycznego odnoszące się w sposób szczególny do dwóch poziomów — państwowego i regionalnego — będzie się opierało na kilku miernikach oraz indeksach. Przyjmując założenia koncepcji Douglasa RAE'A, autorka nie uznaje za zasadne odwoływanie się do miernika liczby partii uczestniczących w konkretnej rywalizacji wyborczej, nie mówi on bowiem praktycznie niczego o sile uczestniczących w niej podmiotów, a co za tym idzie analiza wyników ustalonych przy jego pomocy nie wzbogaciłaby pracy w sposób zasadniczy. Przedstawione zostaną jednak wyniki związane z zastosowaniem dwóch kolejnych mierników zaproponowanych przez tego samego autora, a mianowicie miernika liczby głosów uzyskanych przez najsilniejszą partię polityczną oraz miernika dwupartyjności (HERBUT, 1997: 172—173). Pierwszy z nich pozwoli na pokazanie siły partii politycznych w organach przedstawicielskich na szczeblu państwowym i regionalnym. Może on być szczególnie przydatny do badania siły partii regionalnych w regionie. Miernik dwupartyjności pozwoli natomiast na określenie, jaką pozycję na owych dwóch płaszczyznach zajmują tego typu ugrupowania (IBIDEM, s. 173).

Analiza formatu systemu partyjnego na poziomie państwa i regionu oparta będzie również o wyniki pomiaru przy zastosowaniu indeksu frakcjonalizacji Douglasa RAE'A oraz indeksu efektywnej liczby partii Markku LAAKSO i Reina TAAGEPERY. Jak zauważa Ryszard HERBUT, przedstawiając w polskiej literaturze przedmiotu indeks frakcjonalizacji Douglasa RAE'A, „opiera się [on — M.M.] na ocenie prawdopodobieństwa, że dwóch przypadkowo dobranych wyborców będzie głosowało w konkretnych wyborach na różne partie polityczne lub dwóch parlamentarzystów należy do dwóch różnych partii” (IBIDEM). Indeks ów daje zatem szansę na zbadanie stopnia frakcjonalizacji zarówno areny rywalizacji wyborczej, jak i sceny parlamentarnej. Wynik ustala się w oparciu o następujący wzór:

$$F = 1 - \sum_{i=1}^N pi^2,$$

gdzie n to liczba partii, a pi to procent głosów wyborczych lub mandatów zdobytych przez partię i . Uzyskany w ten sposób wynik wskazuje na stan, który

¹⁵ Szerzej na temat klasyfikacji opartej na kryteriach ilościowym i jakościowym zob. w: MICHALAK, 2008: 54—58.

mieści się zawsze pomiędzy sytuacją, w której jedna partia zdobywa wszystkie głosy lub mandaty ($F = 0,0$) po sytuację, gdy każdy kandydat lub parlamentarzysta należy do innej partii politycznej ($F = 1,0$). Dla przykładu w doskonałym systemie dwupartyjnym, w którym każda partia zdobywa równo po 50% głosów lub 50% mandatów w parlamencie, wartość indeksu frakcjonalizacji wyniesie 0,50 zgodnie z następującym obliczeniem:

$$F = 1 - (0,50^2 + 0,50^2) = 1 - (0,25 + 0,25) = 1 - 0,50 = 0,50.$$

Jak zauważa Ryszard HERBUT (1997: 174): „Poziom frakcjonalizacji pomiędzy 0,50 a 0,67 wskazuje na rywalizację dwóch partii. Wartość indeksu frakcjonalizacji powyżej 0,70 to oznaka istnienia układu wielopartyjnego (więcej niż 3 partie). Poziom poniżej 0,50 sugeruje natomiast pojawienie się partii dominującej”.

Podobny rodzaj informacji niesie indeks efektywnej liczby partii Markku LAAKSO i Reina TAAGEPERY. Wydaje się jednak, że zestawienie wyników uzyskanych dzięki obliczeniom w ramach tej formuły jest nieco bardziej czytelne. Markku LAAKSO i Rein TAAGEPERA zaproponowali następujący sposób obliczenia indeksu:

$$N = \frac{1}{n \sum_{i=1}^n p_i^2},$$

gdzie n to liczba partii, p_i to procent głosów wyborczych lub procent miejsc w parlamencie, a i to liczba partii (HERBUT, 1997: 176). Uzyskane wyniki informują dość precyzyjnie, jaka jest siła polityczna poszczególnych ugrupowań biorących udział w badanej rywalizacji. Jeśli bowiem siła poszczególnych ugrupowań jest zbliżona, to efektywna liczba partii równa się liczbie partii biorących udział w elekcji lub posiadających mandaty w parlamencie. Gdy natomiast pojawia się dysproporcja w sile politycznej poszczególnych partii, wówczas wartość indeksu jest niższa niż faktyczna liczba partii.

Omówioną powyżej zasadę dobrze ilustrują przykłady przedstawione przez Ryszarda HERBUTA (1997: 177—178). Jeżeli bowiem przyjmijemy, że w wyborach rywalizują dwie partie, które uzyskują równo po 50% głosów, lub dwie partie w parlamencie zajmują równo po 50% miejsc, to wówczas indeks efektywnej liczby partii wyniesie 2,0 zgodnie z obliczeniem:

$$N = 1 / (0,50^2 + 0,50^2) = 1 / (0,25 + 0,25) = 1 / 0,50 = 2,00.$$

Jeżeli natomiast jedna z partii wyraźnie zdominuje scenę wyborczą lub parlamentarną, np. w sytuacji uzyskania przez jedną z dwóch rywalizujących partii

80% głosów lub mandatów, a jedynie 20% przez drugą, to zgodnie z podanym poniżej obliczeniem indeks wyniesie 1,47:

$$N = 1 / (0,80^2 + 0,20^2) = 1 / (0,64 + 0,04) = 1 / 0,68 = 1,47.$$

Jednym z zasadniczych celów niniejszej pracy jest ustalenie, jaką siłą polityczną dysponują partie regionalne w Hiszpanii, uzyskanie odpowiedzi na to pytanie pozwoli bowiem wysnuć wnioski, jakimi możliwościami dysponują owe ugrupowania w realizowaniu przyjętych celów politycznych. Ustaleniu tego stanu rzeczy będą służyły trzy formuły matematyczne, a mianowicie indeks agregacji Lawrence'a C. MAYERA oraz dwa indeksy relewancji rządowej, czyli indeks rządowej partycypacji i indeks rządowej odpowiedzialności.

Badanie mechanizmu działania systemów partyjnych stawia badacza przed koniecznością postawienia pytania o stopień ich skoncentrowania, ustalenie tego typu danych pozwala bowiem odpowiedzieć na pytanie, jak wygląda na danym szczeblu stopień stabilności układu przetargów koalicyjnych. Badanie systemu w tym zakresie na potrzeby niniejszej pracy będzie odnosiło się do szczebla państwowego i regionalnego. W celu ustalenia takich danych autorka posłuży się indeksem agregacji zaproponowanym przez Lawrence'a C. MAYERA. Pozwala on na pomiar stanu posiadania największej partii w parlamencie w stosunku do liczby partii w nim reprezentowanych. Obliczeń dokonuje się w oparciu o następujący wzór:

$$A \frac{S}{N},$$

gdzie A oznacza indeks agregacji, S to przeciętny procent miejsc kontrolowanych przez największą partię parlamentarną określany w danej jednostce czasowej, a N to przeciętna liczba partii politycznych reprezentowana w owej jednostce czasowej na forum parlamentu. Wysoka wartość indeksu agregacji wskazuje na występowanie bardziej skoncentrowanego systemu partyjnego, co zdecydowanie sprzyja stabilizacji układu przetargów koalicyjnych, a to z kolei wpływa na dość wysoki poziom trwałości utworzonych w ten sposób gabinetów. Niska wartość indeksu wskazuje natomiast na znaczny poziom frakcjonalizacji systemu partyjnego na poziomie parlamentarnym, co skutkuje multipolarnym systemem przetargów koalicyjnych. W takiej sytuacji tworzone gabinety są z reguły mniej stabilne¹⁶. Jak podkreśla Ryszard HERBUT (1997: 179—180), najwyższa wartość indeksu agregacji występuje w państwach, w których dominuje bipolarny system przetargów koalicyjnych. Na przykład w Wielkiej Bry-

¹⁶ Szerzej na temat możliwości interpretacji wyników uzyskanych dzięki zastosowaniu indeksu agregacji pisze HERBUT (1997: 178—180).

tanii indeks agregacji obliczony dla lat 1980—1994 wyniósł 13,23, w Grecji dla tego samego okresu indeks ów wyniósł 15,02, w Niemczech natomiast 12,18. Z kolei przykłady multipolarnych systemów przetargów koalicyjnych można znaleźć w Szwajcarii, w której indeks agregacji obliczony dla lat 1980—1994 wyniósł 2,32, w Finlandii (3,11) czy w Belgii (1,78).

Badanie przeprowadzone przy zastosowaniu indeksu agregacji pozwoli odpowiedzieć na pytanie, z jakim rodzajem mechanizmu tworzenia koalicji rządowych mamy do czynienia na poziomie państwowym i regionalnym. Zastosowanie dwóch kolejnych indeksów — partycypacji rządowej i rządowej odpowiedzialności — zaproponowanych przez Giuseppe IERACIEGO pomoże natomiast odpowiedzieć na pytanie, jaką rolę w owych systemach odgrywają partie regionalne i etnoregionalne¹⁷.

Indeks partycypacji rządowej oblicza się na podstawie następującego wzoru:

$$I_{pi} = \frac{P_i}{G}$$

gdzie I_{pi} oznacza indeks partycypacji rządowej partii i , P_i wskazuje, w ilu gabinetach utworzonych w badanym przez nas okresie uczestniczyła partia i , G natomiast to liczba utworzonych w owym okresie gabinetów. Wartość tego indeksu waha się pomiędzy 0 a 1, wskazując w pierwszym przypadku, że dana partia nigdy nie znalazła się w gabinecie, a w drugim wskazując na to, że badana partia wchodziła w skład każdego utworzonego rządu. Indeks ten służy do określenia rzeczywistego poziomu relewancji poszczególnych partii politycznych, wskazując na ich realną siłę przetargową na poziomie parlamentarno-gabinetowym (HERBUT, 1997: 180—181), nie mówi jednak niczego o roli, jaką poszczególne partie odgrywają w koalicji rządowej. Jego zastosowanie nie da nam zatem odpowiedzi na pytanie, czy dana partia występuje w koalicjach jako partner dominujący czy dopełniający.

Odpowiedź na postawione powyżej pytanie daje dopiero porównanie indeksu partycypacji rządowej z indeksem rządowej odpowiedzialności. Oblicza się go według identycznego wzoru z tą różnicą, że w liczniku wpisuje się nie liczbę gabinetów, w których badana partia partycypowała, lecz liczbę gabinetów, w których premierem był reprezentant partii przez nas badanej. Możliwe do uzyskania wyniki również mieszczą się w przedziale od 0 do 1. Pierwsza wartość oznacza sytuację, w której przedstawiciel badanej partii nigdy nie był premierem, a 1 oznacza, że był nim w każdym rządzie utworzonym w badanym przez nas okresie. Zastosowanie indeksów rządowej partycypacji i odpo-

¹⁷ Szerzej na temat teoretycznych aspektów tworzenia koalicji politycznych zob. w: IERACI, 1994.

wiedzialności posłuży do ustalenia, jaką pozycję w przetargach koalicyjnych zajmują partie regionalne na poziomie państwowym i regionalnym.

Przedstawienie wszystkich trzech składników analizy systemowej — otoczenia hiszpańskiego systemu politycznego, systemu organów państwowych oraz partii politycznych i systemu partyjnego — jest konieczne dla zrealizowania założeń badawczych niniejszej pracy, relacje zachodzące pomiędzy wymienionymi elementami mają bowiem charakter współzależności. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na relacje zachodzące pomiędzy społeczeństwem oraz uwarunkowaniami historyczno-gospodarczymi stanowiącymi otoczenie systemu i partiami politycznymi. Jak zauważa Adam JAMRÓZ (1993: 8—9): „Z jednej strony bowiem system partyjny ze swą strukturą i funkcjonowaniem jest odbiciem charakteru stosunków społecznych; z drugiej strony jednak także partie polityczne oddziałują na społeczeństwo, co jest widoczne zwłaszcza w okresie wyborów”. Takie stanowisko uzasadnia w pełni konieczność przedstawienia, w odniesieniu do realiów hiszpańskich, wpływu regionalnych odrębności charakterystycznych dla regionów peryferyjnych na proces tworzenia i wyborczej rywalizacji partii regionalnych. Inne istotne współzależności zachodzą pomiędzy wszystkimi trzema wymienionymi składnikami, czyli pomiędzy społeczeństwem, partiami politycznymi oraz organami państwowymi, i wiążą się z regułami i elementami prawa wyborczego, a także z zachowaniem partii politycznych na etapie tworzenia różnego rodzaju organów wykonawczych. Działające w ramach systemu partie polityczne są specyficznymi pośrednikami pomiędzy społeczeństwem i organami państwowymi, a reguły systemu wyborczego pozwalają na przenoszenie określonych kwestii ideowych lub jasno określonych interesów grupowych do systemu organów państwowych (JAMRÓZ, 1993: 9—10). Wpływ na kształt systemu wyborczego oraz na sposoby formowania organów wykonawczych mają przy tym reprezentanci tych partii politycznych, które uzyskują odpowiednio silną reprezentację w stanowiących przepisy prawa organach państwowych. Ten sam mechanizm umożliwia reprezentantom partii politycznych, które uzyskały stosowną reprezentację w organach państwowych, wpływanie na kształt systemu politycznego.

Realizacja prac badawczych w wyznaczonym powyżej zakresie będzie odbywała się nie tylko przy zastosowaniu metody analizy systemowej. Badanie rozwiązań prawnych przyjętych na gruncie hiszpańskim i odnoszących się do tworzenia oraz działania partii regionalnych, a także w odniesieniu do zasad prawa wyborczego, będzie przeprowadzone przy zastosowaniu metody analizy instytucjonalno-prawnej. Zastosowanie tej metody jest konieczne badawczo ze względu na charakter zakładanych prac. Jak zauważa Andrzej Jan CHODUBSKI (2004: 126), „w politologii stosowanie analizy instytucjonalno-prawnej istotne jest zwłaszcza w badaniu funkcjonowania instytucji politycznych, systemów politycznych, [...] podejmowania decyzji politycznych itp.”. Zastosowanie tej metody pozwala na wyjaśnienie licznych zjawisk politycznych przy pomocy

porządku charakterystycznego dla instytucji prawnoustrojowych (IBIDEM). Biorąc pod uwagę powyższe założenia, należy także zauważyć, że każdy akt prawa powszechnie obowiązującego w państwie stanowiony przez uprawnione do tego organy ma charakter decyzji politycznej. W związku z tym analiza pozycji partii regionalnych w systemie politycznym współczesnej Hiszpanii nie miałaby głębszego sensu bez przeprowadzenia uprzedniej, szczegółowej analizy norm prawnych dotyczących możliwości tworzenia hiszpańskich partii politycznych, ich finansowania, rywalizowania w wyborach do organów przedstawicielskich oraz ewentualnego tworzenia lub współtworzenia organów wykonawczych na szczeblu państwowym i regionalnym. Szczegółowie przedstawienie rozwiązań przyjętych przez hiszpańskiego ustawodawcę w omówionym powyżej zakresie pozwoli na przejście do analizy kolejnych zagadnień stanowiących przedmiot pracy badawczej.

Autorka skorzysta ponadto z metody porównawczej, pokazując w szczególności sposób podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu systemów partyjnych poszczególnych wspólnot autonomicznych.

Należy także zaznaczyć, że pomimo faktu, iż proponowane rozważania będą dotyczyły zjawisk współczesnych, ich zrozumienie i wyjaśnienie będzie wymagało krótkiego zarysowania najważniejszych antecedenencji. W tym celu zastosowana zostanie także metoda historyczna.

Praca składa się z wykazu skrótów, którymi autorka posługuje się w pracy, ze wstępu wyjaśniającego założenia metodologiczne pracy, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz indeksu nazwisk wymienionych w pracy.

Jak wstępnie zaznaczono już powyżej, w rozdziale pierwszym zawarte zostaną rozważania porządkujące kwestie o charakterze teoretycznym i definicyjnym. Rozdział drugi poświęcony będzie genezie podziałów socjopolitycznych w Hiszpanii istniejących obecnie na linii centrum — peryferie, a także antecedencom pojawienia się partii regionalnych w tym państwie oraz ich istnieniu do połowy lat 70. XX wieku. W rozdziale trzecim przedstawione zostaną prawne podstawy decentralizacji państwa oraz tworzenia partii politycznych we współczesnej Hiszpanii. Należy przy tym zaznaczyć, że bardzo syntetyczne przedstawienie tak obszernego zagadnienia będzie miało na celu wyeksponowanie tych elementów, które wpływają obecnie na powstanie i działanie partii regionalnych. W rozdziale czwartym omówiony zostanie problem finansowania partii politycznych we współczesnej Hiszpanii. W rozdziale piątym dokonana zostanie analiza pozycji hiszpańskich partii regionalnych w świetle zasad rywalizacji wyborczej i jej rezultatów na szczeblu państwowym oraz na ponadpaństwowym szczeblu europejskim. W rozdziale szóstym przeprowadzona zostanie natomiast analogiczna analiza dotycząca dwóch szczebli subpaństwowych: regionalnego i lokalnego. W tym miejscu należy także nadmienić, że w rozdziałach piątym i szóstym najdokładniejszej i najbardziej szczegółowej analizie poddana zostanie rywalizacja wyborcza partii regionalnych oraz jej konsekwencje na dwóch

szczeblach: państwowym i regionalnym. Podjęcie takiego działania badawczego wynika z faktu, że w przekonaniu autorki istnieje bardzo ścisły związek pomiędzy działaniem i rywalizowaniem partii regionalnych na tych dwóch szczeblach. To z kolei ma przełożenie na wyniki wyborcze uzyskiwane przez badane ugrupowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego i w wyborach lokalnych. Przeprowadzenie analizy politologicznej dotyczącej konsekwencji uzyskania reprezentacji przez hiszpańskie partie regionalne na szczeblu europejskim wykraczałoby jednak znacznie poza przyjęte ramy badawcze pracy, jej zakres w założeniach autorki ma dotyczyć bowiem wyłącznie Hiszpanii. Przedmiotem szczegółowych rozważań nie będą także wyniki partii regionalnych oraz ich konsekwencje w wyborach lokalnych. Aby tego dokonać, autorka musiałaby przeanalizować przypadki ponad ośmiu tysięcy reprezentacji wyłanianych w wyborach na poziomie gminy, co również byłoby działaniem znacznie wybiegającym poza ramy badawcze przyjęte na potrzeby niniejszego opracowania. W odniesieniu do szczebla europejskiego oraz lokalnego autorka ograniczy się zatem do pokazania działania ustawodawcy umożliwiającego hiszpańskim partiom regionalnym uzyskanie swojej reprezentacji w organach przedstawicielskich na tych dwóch szczeblach.

Wnioski rozproszone w sześciu rozdziałach pracy znajdują podsumowanie w zakończeniu, w którym autorka dokonuje także próby weryfikacji przyjętych hipotez badawczych.

Na zakończenie autorka chciałaby skierować słowa podziękowania do wszystkich osób, bez których powstanie tej pracy nie byłoby możliwe. Szczególne słowa wdzięczności kieruję do Profesora Jana Iwanka z podziękowaniem za długoletnią opiekę naukową i umożliwienie mi kontynuowania pracy badawczej w ramach swojego zespołu naukowego. Podziękowania za bardzo wnikliwie uwagi, bez których nadanie ostatecznego kształtu tej pracy byłoby zadaniem znacznie trudniejszym, a także za okazaną mi życzliwość, kieruję do Profesora Adama Jamroza. Dziękuję również dr Małgorzacie Lorenckiej za cenne uwagi, będące wskazówkami na drodze do ukończenia prac nad niniejszym projektem badawczym. W końcu słowa szczególnego podziękowania kieruję do moich najbliższych, którzy są dla mnie źródłem wsparcia i motywacji do kontynuowania wybranej przeze mnie drogi.

Indeks osobowy

- Abellán Matesanz Isabel María 196, 219, 433
Aceña Carles 300, 432
Acosta Rodríguez Antonio 121, 432
Adame de Heu Wladimiro E. 84, 97, 432
Adler Emil 75, 438
Alberski Robert 445
Alcántara Sáez Manuel 432, 443
Alfons XIII 118
Alfredo Aznar López José María 243, 307, 309, 326
Allen John 432
Alli Aranguren Juan Cruz 373, 374, 378
Almirall i Llozer Valentí 105—106, 116, 432
Alonso Arce Iñaki 484, 432
Álvares Cascos Francisco 453
Álvarez Areces Vicente Alberto 329
Álvarez de Mendizábal Juan 83, 97
Álvarez Sostres Enrique 330
Álvarez-Cascos Fernández Francisco 329
Amalia Saksońska 79
Anes Álvarez Gonzalo 432
Antczak Anna 432
Antich Oliver Francesc 348
Antillón Isidoro 432
Antoszewski Andrzej 22—24, 32, 67, 68, 242—243, 432
Aparicio Pérez Miguel Ángel 188, 189, 213, 226, 241, 440, 448
Arana y Goiri Sabino 20, 108, 114, 432, 433
Aranzadi Etxeberria Engracio de 109, 433
Ardanza Garro José Antonio 371
Area Sacristán Enrique 110, 433
Arnáiz-Villena Antonio 112, 433
Arnaldo Alcubilla Enrique 196, 219, 433
Arza Muñuzuri Juan Manuel 373, 378
Arzalluz Antia Xabier 134—135, 380
Azaña Díaz Manuel 119
Aznar López José María 243, 309, 326
Aznar Vallejo Eduardo 120, 433
Azorín (Martínez Ruiz José) 109, 433
Bachrynowski Szymon 27, 28, 113, 363, 433
Bäcker Roman 49, 434, 444
Ballesteros Fernández Ángel 144, 433
Balmes i Urpià Jaume 104—105, 433
Banaszak Bogusław 126, 433
Barberà i Aresté Òscar 433
Barcina Angulo Yolanda 375, 378
Baroja y Nessi Pío 109
Barreda Fontes José María 302
Barrera Costa Heribert 135—136, 381
Barrio Astrid 433
Bartomeus Oriol 432, 433, 437, 441, 443, 446, 447, 448
Bartyzel Jacek 78—82, 100—104, 108, 109, 111—112, 433, 434, 445
Baszkiewicz Jan 64, 434
Bauzá Díaz José Ramón 348
Beiser Frederick C. 75, 434
Belenguier Cebrià E. 434
Bell Daniel 434
Beramendi González Justo 434
Berges José Marco 325
Bethencourt Alfonso Juan 434
Bichta Tomasz 440
Blanco García Jaime María 335, 338
Blanco Valdés Roberto L. 446
Blas Guerrero de Andrés 74, 434
Bono Martínez José 302
Brañas Menéndez Alfredo 110, 434
Breuille John 59, 434
Brito González Oswaldo 122, 434
Brown Michael Edward 434
Bumford Matthew 434
Burbon Karol Maria Izidor 79

- Burgo Azpíroz Jaime A. 384, 434
 Burgo Jaime Ignacio del 435
 Burgo Tajadura Jaime Ignacio del 373, 378
 Burgos Javier de 308, 343
 Burton Michael 441
- Caballero Fermín 84, 435
 Cabrera Díaz José 121, 122, 435, 442
 Caciaglio Mario 435
 Calhoun Craig 49—50, 435
 Calvo-Sotelo y Bustelo Leopoldo 243
 Cambó i Batlle Francesco 117
 Caminal Badia Miquel 435
 Camps Ortiz Francisco Enrique 321
 Cañada Castillo Pedro 296
 Canales Aliende José Manuel 435
 Canals Ramón María 435
 Cañellas Fons Gabriel 348
 Canyellas Balcells Antón 133
 Capdeferro Marcelo 79, 106, 435
 Carillo Solares Santiago 132—133
 Carod-Rovira Josep-Lluís 107, 435
 Carreras Albert 87, 88, 89, 91, 92, 93, 98, 435
 Carretié González Gabriel 112, 435
 Casanova Ignacio 115, 435
 Castillo Vera del Pilar 435
 Cazorla Pérez José 291, 435
 Chaho Joseph-Augustin 112, 113, 435
 Chaves González Manuel 295
 Chibber Pradeep 449
 Chlebowczyk Józef 48, 435
 Chmaj Marek 22, 23, 32, 68, 435
 Chodubski Andrzej Jan 38, 435
 Cochrane Allan 432
 Collado Mena Carlos 316
 Coller Xavier 266, 435
 Colomer Josep María 104—105, 107, 435
 Companys i Jover Lluís 118
 Connor Walker 436
 Contreras Peláez Francisco José 436
 Corcuera Atienza Javier 436
 Cospedal García María Dolores de 302
 Costa Joaquín 84, 436
 Coté Owen R. Jr. 434
 Crozier Michael 31
 Cruz Alli Aranguren Juan 373—374, 378
 Cuenca Toribio José Manuel 436
 Czapka Mirosław 444
 Czarny Ryszard M. 440
- d'Espagnac Karol 79
 d'Hondt Victor 205, 206, 208, 222, 259, 266, 268,
 286, 299, 402, 407, 418
 Dahl Robert Alan 45, 67, 127—128, 436
- Davies Norman 435
 De Gucht Karel 256
 De León y Falcón Francisco María 436
 De Mella y Fanjul Juan Vázquez 82, 103
 De Miguel José María 78, 88, 443
 De Pablo Santiago 114, 445
 De Paula Martínez de la Rosa Berdejo 83
 Gómez y Arroyo Francisco 83
 De Viera y Clavijo José 433, 436
 De Winter Lieven 20—22, 68—71, 436, 449
 Del Puy Huici Goñi María 435
 Della Porta Donatella 435
 Delgado Rodríguez Secundino 121, 436, 449
 Delia Ana 212, 442
 Deutsch Karl Wolfgang 54—55, 436
 Dmowski Roman 59, 436
 Dobrowolski Piotr 440, 445
 Domagała Małgorzata 440
 Domínguez Ortiz Antonio 80—81, 88—89, 95,
 100, 120, 121, 449
 Don Carlos Karol V 79—81, 97, 102
 Donoso Cortés Juan 84, 436
 Dziemidok-Olszewska Bożena 440
- Echarri Casi Fermín Javier 436
 Egaña Iñaki 109, 436
 Eiroa García Emilio 325
 Elias Anwen 110, 331, 332, 437
 Entresotos y Mier Ángel Díaz de 338
 Escajedo San-Epifanio Leire 445
 Escudero Rodríguez Rafael 295
 Esman Milton Jacob 46, 437
 Estornés Zubizarreta Idoia 437
 Fabra Part Alberto 321
- Ferdynand Aragoński 120—121
 Ferdynand VII 78—80, 94, 96, 102
 Fernández Albor Gerardo 333
 Fernández Baz Manuel Ángel 450
 Fernández Fernández Javier 329
 Fernández Martínez Fernando Manuel 350
 Fernández Molina Antonio 109, 437
 Fernández Segado Francisco 437
 Fernández Vara Guillermo 299
 Fernández Villaverde y García del Rivero Rai-
 mundo 116
 Ferrary Álvaro 139, 437
 Ferreira de Vale Helder 266, 435
 Fiala Petr 24, 437
 Filgueira Valverde Xosé Fernando 123
 Filip II Habsburg 307
 Filip V 77
 Flora Peter 59, 437
 Fraga Iribarne Manuel 130, 136, 333

- Franco Bahamonde Francisco 28, 29, 30, 111, 112, 115, 119, 120, 122, 123, 124, 128, 129, 135, 139, 235, 236, 289, 296, 372, 405, 417, 419, 428, 429, 445, 448, 449, 450, 463, 467
- Fredberg Erhard 31
- Fuencisla Aguirre y Gil de Biedma 311
- Gallego de Chaves y Calleja Fernando 111
- Galster Jan 242, 437
- Gamazo y Calvo Germán 114
- Ganivet García Ángel 109, 437
- Garaikoetxea Urriza Carlos 371
- García de Enterría Eduardo 380
- García de Polavieja y del Castillo Camilo 116
- García Rojas José Adrián 349, 351, 437
- García Tejero Alfonso 97, 437
- Gardocka Teresa 63, 437, 440, 448, 450
- Garín Llombart Felipe Vicente 434
- Gastón Sanz Emilio 137
- Gellner Ernest 60—61, 437
- Giddens Anthony 59, 437
- Gil Marín José Carlos 120, 437
- Gille Bertrand 96, 437
- Giménez Sergio 312, 437
- Głuszek-Szafraniec Dagmara 27, 450
- Gola Barbara 437
- Gólosz Marek 405, 437
- González Andrés Valentín 438
- González de Molina Manuel 293, 438
- González González Jaime Ignacio 311
- González Laxe Fernando Ignacio 333, 334
- González Lizondo Vicente 318—319
- González Márquez Felipe 243, 308, 380
- González Ollé Fernando 114, 438
- Gottlieb Gidon 438
- Goyhenetxe Eukeni 112, 438
- Gómez de las Rocas Hipólito 325
- Gómez-Reino Cachafeiro Margarita 21, 22, 67, 68, 97, 436
- Góra-Szopiński Dariusz 445
- Górski Grzegorz 64, 438
- Grabowski Radosław 190, 438
- Granja Sainz de la José Luis 438
- Griñán Martínez José Antonio 295
- Groppi Tania 381, 438
- Grzybowski Marian 448
- Gulczyński Mariusz 438
- Gunther Richard 438
- Gurruchaga Ander 438
- Hechter Michael 75, 438
- Herbut Ryszard 21—24, 32, 34, 35—37, 68, 70, 75—76, 242, 243, 432, 438
- Herder von Johann Gottfried 75, 432, 438
- Hermoso Rojas Manuel Antonio 351, 355
- Hernández Hermosilla Santiago 384, 439
- Hernández Ros Andrés 316
- Herrera Campo Juan Vicente 307
- Herrera Gómez Manuel 439
- Herrero y Rodríguez de Miñón Miguel 131
- Holzer Jan 24, 437
- Honrubia Hurtado Pedro Antonio 110, 439
- Hoppe Hans-Hermann 74, 439
- Hormaechea Cazón Juan 335, 338, 388
- Horowitz Donald L. 46—47, 51—52, 439
- Hroch Miroslav 48, 56, 58, 62, 439
- Hube Romuald 79, 439
- Hucha Celador Fernando de la 384, 439
- Hughes Everett Cherrington 63, 439
- Ibarretxe Markuartu Juan José 371
- Ieraci Giuseppe 37, 240, 422, 439
- Iglesias Ricou Marcelino 329
- Infante Pérez de Vargas Blas 110, 439
- Iturralda y Suita Juan 114
- Iwanek Jan 19, 25, 26, 27, 43, 71, 193, 254, 439, 440
- Iwiński Tadeusz 27, 440
- Izdebski Hubert 64, 66, 440
- Jabłoński Andrzej W. 444
- Jaime Castillo Antonio M. 439
- Jamróz Adam 23, 31, 38, 439, 440
- Janke Peter 97, 440
- Jaríá i Manzano Jordi 140, 440
- Jednaka Wiesława 432, 440
- Jerez Mir Miguel 293, 440
- Jeziński Marek 434, 444
- Karol IV 80
- Karol V 80
- Karpus Zbigniew 444
- Katz Richard S. 440
- Kaute Wojciech 443
- Kik Kazimierz 27, 440
- Kłoskowska Antonina 48, 57, 60, 440
- Knopek Jacek 444
- Kohn Hans 58, 440
- Konarski Wawrzyniec 55—58, 440
- Kopeček Michal 75, 449
- Krutwig Sagredo Federico 112, 441
- Krysieniel Krzysztof 441, 444
- Kuhnle Stein 59, 437
- Laakso Markku 34—35, 239—240, 294, 298, 301, 306, 312, 315, 320, 323, 326, 327, 419, 421
- Ladrón de Cegama Santos 80
- Láin Entralgo Pedro 109, 441

- Lanzuela Marina Santiago 325
 Leguina Herrán Joaquín 311
 Lerma i Blasco Joan 321
 Letamendia Belzunce Francisco 136
 Lewis Paul 24, 441
 Lijphart Arend 22, 441
 Linz Juan José 42, 74—75, 78, 84—85, 114—115, 119—120, 242, 423, 424, 441
 Lipset Seymour Martin 41—42, 67, 441
 Lisiecki Marcin 444
 Lisowska Alicja 444
 Liszka Joachim 439, 444, 445
 Llera Ramo Francisco José 363, 382, 441
 Lluhí i Vallescà Joan 118
 López Álvarez Francisco Javier 371
 López Basaguren Alberto 445
 Lucas Giménez Juan José 307
 Luque Marta 297, 441
 Lynch Peter 21, 22, 68, 70, 436, 441
 Lynn-Jones Sean M. 434
- Labno-Jabłońska Anna 441
- MacGill Hughes Helen 63, 439
 Machado y Ruiz Antonio 109
 Macia i Llusa Francesco 118
 Madrid López Demetrio 307
 Maeztu y Whitney Ramiro de 109, 111, 441
 Mair Peter 440, 442
 Máiz Suárez Ramón 434, 447
 Malaparte Curzio 85, 442
 Małajny Ryszard Mariusz 64, 442
 Małkiewicz Andrzej 438
 Mañaricua de Andres Eliseo 112, 442
 Mañé y Flaquer Juan 106—107, 442
 Manent Pierre 88, 442
 Mannheimer R. 68, 436
 Mantalvo Lobo Luis 405, 442
 Maragall i Mira Pasqual 357, 362
 Marcet Joan 68, 436
 Marczewska-Rytko Maria 444
 Maria Krystyna 79—82, 101, 343
 Marichial Carlos 78, 81, 83, 86, 87, 91, 94, 95, 97, 442
 Markowski Radosław 41—45, 442
 Marqués Fernández Sergio Rutilio 329
 Marraco Solana Santiago 325
 Marszałek-Kawa Joanna 444
 Martí Gilabert Francisco 121, 442
 Martinena Ruiz Juan José 114, 442
 Martínez García María Antonia 316
 Martínez Murguía Manuel Antonio 123, 442
 Martínez Ruiz José (Azorín) 433
 Martínez Sieso José Joaquín 338
- Mas i Gavarró Artur 358, 362
 Massey Doreen Barbara 432
 Matas i Palou Jaume 348
 Matia Portilla Francisco Javier 442
 Mattina Liborio 436
 Mayer Lawrence Clark 36, 296, 299, 303, 307, 312, 316, 321, 330, 334, 339, 342, 347, 355, 362, 370
 Mazur Marek 32, 442
 Meissner Chris 266, 435
 Mena García Carmen 121, 442
 Méndez Luis 121, 442
 Menéndez y Pelayo Marcelino 111, 442
 Menis Adán Martín 352, 355
 Merino Domingo 331
 Michalak Bartłomiej 33, 34, 442
 Migalski Marek 32, 442
 Miguel Amando de 78, 88, 443
 Miller Steven E. 434
 Mir Gregori 293, 343
 Modrzyńska Joanna 444
 Molas Isidre 116, 117, 118, 443
 Moldawa Tadeusz 26, 27, 32, 137, 189, 266, 441, 443
 Monago Terraza José Antonio 299
 Montabes Pereira Juan 68, 289, 291, 435, 436, 443
 Montero Gibert Jose Ramón 291, 382, 441, 443
 Montilla Aguilera José 362
 Moreno del Río Carmelo 443
 Moxó y Ortiz de Villajos de Salvador 93, 443
 Mularska-Andziak Lidia 85, 443
 Müller Anna 443
 Müller-Rommel Ferdinand 68, 436
 Muñoz Arnau Juan Andrés 443
 Mysłiwieć Małgorzata 20, 25, 26, 27, 28, 43, 69, 75, 98, 100, 101, 104, 106, 107, 108, 116, 118, 119, 137, 142, 190, 192, 199, 205, 215, 216, 227, 235, 241, 242, 246, 357, 358, 364, 372, 424, 430, 441, 443, 444, 445
- Nadal Jordi 100
 Nalda García José Constantino 307
 Nebrera González Montserrat 445
 Newell James L. 68, 436
 Nohlen Dieter 195, 209, 445
 Nowak Jerzy Robert 445
 Nowicka Ewa 49, 445
 Núñez Feijóo Alberto 333
 Olarte Cullen Lorenzo 350, 355
 Olave y Díez Serafín 113, 445
 Olivas Martínez José Luis 321
 Orella Unzue Jose Luis 112, 445
 Ortega y Gasset José 109
 Otano Cid Javier 383, 378

- Palacios Juan Ignacio Diego 337, 338
 Paralta Jaume 344
 Pastor Martínez Manuel 445
 Paździora Małgorzata 20, 21, 445
 Peces-Barba Martínez Gregorio 132
 Peiró Arroyo Antonio 445
 Peñalver Iribarren Xabier 445
 Peraza de Ayala José 405, 446
 Pérez Ayala Andoni 121, 446
 Pérez Calvo Alberto 446
 Pérez Galdós Benito 97, 446
 Pérez Guerrero Pedro Luis 435
 Pérez Rubalcaba Alfredo 367
 Pérez Sáenz José Ignacio 342
 Pérez Touriño Emilio 333, 334
 Pérez Vesturiez Antonio 446
 Pérez-Caballero Joaquín Espert 342
 Pi y Margall Francisco 105, 446, 447
 Pinilla Navarro Bizén 445
 Piralá Antonio 112, 446
 Porras Nadales Antonio Joaquín 290, 446
 Portero Molina José Antonio 446
 Powell Charles 380, 446
 Prat de la Riba i Sarrà Enric 107, 135, 445, 446
 Primo de Rivera Miguel 84—85, 117—118, 442, 443, 446, 449
 Puente y Olea de la Manuel 121, 446
 Pujol i Soley Jordi 357, 358, 362, 380
- Quevedo Nadia 308, 446
- Radek Robert 437
 Radwan Marian 65, 446
 Rae Douglas Whiting 34, 238, 239, 294, 297, 301, 305, 312, 314, 320, 323, 326, 421, 446
 Raguer i Suñer Hilari 119, 446
 Rajoy Brey Mariano 243, 330
 Ramos Savoie David 121, 442
 Ratusiński Piotr 75, 446
 Real Cuesta Javier 446
 Reventós i Carner Joan 132
 Revilla Roiz Miguel Ángel 336, 338, 339
 Rivera Blanco Antonio 112, 446
 Rivero Baute Paulino 352, 355
 Roca i Junyent Miguel 134
 Rodríguez de la Borbolla José 295
 Rodríguez Ibarra Juan Carlos 299
 Rodríguez Martínez José Antonio 338
 Rodríguez Rodríguez Juan José 437
 Rodríguez Rodríguez Román 355
 Rodríguez Zapatero José Luis 243, 352, 430
 Rodríguez-Aguilera de Prat Cesáreo 434
 Rodríguez-Vigil Rubio Juan Luis 329
 Rojo Salgado Argimiro 446
- Rokkan Stein 42, 59, 437, 449,
 Roth Guenther 450
 Rovira i Virgili Antoni 107, 117, 435
 Rovira Mireia 289, 291, 447
 Rudi Úbeda Luisa Fernanda 325
 Ruiz del Solar y Ozuriaga Manuel 121, 447
 Ruiz-Gallardón Jiménez Alberto 311
 Ruiz-Rico Ruiz Gerardo 447
 Ryszka Franciszek 437
- Saavedra Acevedo Jerónimo 355
 Sáez y Sánchez Mayor Víctor Damián 96
 Safran William 447
 Sala Teresa María 89, 447
 Salazar Benítez Octavio 447
 Salmonowicz Stanisław 64, 438
 Sánchez Agesta Luis 85, 447
 Sánchez i Picanyol Jordi 447
 Sánchez Pobre Pilar Cubiles 158, 185, 447
 Santamaría Julián 447
 Sanz Alonso Pedro María 342
 Sanz Ramón Tejedor 325
 Sanz Sesma Miguel 374, 378
 Sarmiento Acosta Manuel Jesus 405, 447
 Sartori Giovanni 33, 363, 447
 Saura Joan 357
 Saurina Maria del Mar 342, 343, 448
 Schermerhorn Richard 56
 Schildkrout Enid 47
 Schultze Rainer-Olaf 445
 Seiler Daniel Louis 68, 436
 Semidán Tenesor 120
 Serra Mariona 356, 448
 Sevilla Guzmán Eduardo 293, 438
 Shaw Donald Leslie 109, 448
 Siaroff Alan 448
 Sieyès Emanuel 74
 Silva Cienfuegos-Jovellanos Pedro de 329
 Skibiński Paweł 448
 Skrzydło Wiesław 64, 441
 Skrzypczak Tadeusz 27, 448
 Słeckí Maciej 449
 Smith Anthony D. 448
 Sobczak Jacek 437, 440, 448, 450
 Sobolewska-Mysłik Katarzyna 27, 28, 32, 68, 69, 71, 356, 359, 448
 Sokół Wojciech 22, 23, 24, 32, 68, 435, 440, 448
 Solé Tura Jordi 188—189, 213, 226, 241, 448
 Soler Cladera Cristòfol 348
 Solervicens Juan Bautista 104, 448
 Solozábal Echevarría Juan José 448
 Spryszak Kamil 440
 Sroka Anna 27, 448
 Stavenhagen Rodolfo 449

- Stawecki Tomasz 449
Steiner Jürg 23, 449
Stolarczyk Mieczysław 440
Strmiska Maxmilián 24, 437
Suárez González Adolfo 243
Suárez Rosales Manuel 449
Szczupaczyński Jerzy 441
Szkłarski Bohdan 449
Szlachta Bohdan 64, 449
Szulakiewicz Marek 444
Sztumski Janusz 445
- Taagepera Rein 34, 35, 239, 240, 294, 298, 301, 306, 312, 315, 320, 323, 326, 327, 419, 421
Tafunell Xavier 87—93, 98, 435
Tierno Galván Enrique 83, 449
Tomás Villaroya Joaquín 83, 449
Torcal Mariano 382, 443, 449,
Torrás i Bages Josep 104—105, 449
Torres Vela Javier 289, 443
Toubeau Simon 449
Trencsény Balázs 75, 449
Trevín Lombán Antonio Ramón María 329
Trías Vejarano Juan José 106, 449
Tuñón de Lara Manuel 80—81, 88—89, 95, 100, 120—121, 449
Türsan Huri 71, 449
Tusell Javier 85, 449
- Unamuno y Jugo Miguel de 109
Urdánoz Ganuza Jorge 449
Urkullu Renteria Iñigo 369, 371
Urralburu Tainta Gabriel 373, 378
Urwin Derek William 59, 68, 69, 437, 449
- Valcárcel Siso Ramón Luis 316
Valdeón Baruque Julio 80—81, 88—89, 95, 100, 120—121, 449
- Vallabriga Rodrigo de 405, 446
Valle Benítez Joaquín 405, 449
Valle Peña Ramón María 109
Vallès Josep Maria 449
Varela Suanzes Joaquín 85, 449
Vegas Latapie Eugenio 111
Verge Mestre Tània 433
Vidal-Abarca y López Juan 112, 450
Vilas Nogueira José 450
Virós Rosa 435
von Beyme Klaus 23, 450
- Waldenberg Marek 55, 57, 450
Weber Max 47, 447, 450
Wert José Ignacio 450
Wiatr Jerzy Józef 55, 61, 450
Wielomski Adam 450
Wiktor Zbigniew 445
Winczorek Piotr 449
Witecki Paweł 27, 28, 114, 363, 433,
Witkowski Zbigniew 437, 450
Wittich Claus 447, 450
Wojcieszak Łukasz 27, 450
Wojtas Andrzej 444
Wojtasik Waldemar 32, 442, 450
Wojtaszczyk Konstanty Adam 68, 450
Wódz Jacek 439
Wróbel Sylwester 444
- Zaplana Hernández-Soro Eduardo Andrés Julio 321
Zarriás Arévalo Gaspar Carlos 295
Zięba Andrzej 448
Znaniński Florian 47, 59—60, 450
Zwierzchowski Eugeniusz 439
Żelazny Walter 50, 63, 450
Żmigrodzki Marek 22, 23, 32, 68, 432, 435, 448

Małgorzata Myśliwiec

The Position Of Regional Parties In The Political System Of Contemporary Spain

Summary

The vast literature on European political parties is dominated by works focused on analyzing activities of the highest branches of state governments. Yet, it is difficult to be surprised by this state of affairs — in Europe, central authorities remain as the main political decision-makers, both in terms of internal affairs and foreign policies. However, it does not change the fact that political parties active in and submitting electoral candidates throughout any given country are not the only entities influencing the quality of political decisions made. It is particularly the case in federation countries and the so-called regional states, where regional parties, as well as their particular variety — ethno-regional parties — gain increasing political significance.

The intensification of research on the position of regional parties in political systems of individual European states, especially on the subject of their presence in representative organs on four levels — European, state, regional, and local — is definitely justified. The first argument in favor of such research is the fact that in contemporary Europe, these groupings play a major role in establishing regional imagined communities. As a consequence, scientists must attempt to redefine the existing relations between the core and the periphery. The second argument is the fact that in Western European countries, the relevance level of regional parties is rather high, which indicates that the field of operations for such parties is still widening. Thirdly, regional parties are indeed a political occurrence characteristic for “old Europe” states, but they can also be found in Central and Eastern European countries. It means that conducting research on Western European regional parties conducted in Poland can be particularly significant. Poland is a rather unitary state and a change in the constitutional order, adopted in 1997, which establishes such a form of regime, is rather unlikely. It does not mean however, that the influence of Western European standards will not have an impact on political events in Poland and the shaping of the local political scene. An in-depth analysis of solutions adopted in individual Western European states in terms of the capacity for representational participation of regional collectives in electoral representative organs on European, national, regional, and local levels can allow for drawing appropriate conclusions and a substantive evaluation of chances of and threats to democracy, which result from including political representatives of regional collective into lawmaking and — in a wider context — the workings of the political system. Fourthly, an analysis of the functioning of regional parties in the framework of European political systems can significantly contribute to the understanding of some factors conditioning the so-called “unfreezing process” of political systems. Finally, it should be noted that despite the existence of several classifications of political parties, the authors researching the matter today usually propose the adoption of a division into party “families”, since the main “rivalry poles” are similar in most European states. The assumption of divisions based on doctrinal stereotypes is the reason many authors question the purposefulness of including regional and ethnic par-

ties in classifications, which indicate the existence of ideological “families”. It does not, however, change the fact that they comment on the matter of the existence of such groupings in their works, which is why we can assume that this is a consequential research issue.

Contemporary Spain is undoubtedly one of the most interesting examples of a European state, where the political rivalry between the core and the periphery indicates the existence of a substantial sociopolitical division in this aspect. It is clear that any attempt to describe the functioning of its party system based solely on a classification formed using traditional doctrinal stereotypes must lead to an incomplete, heavily distorted image. The political processes in this country during the last 150 years show that the socio-political division between the core and the periphery is not any less vital in Spain than the divisions based on the attitudes towards economic and ideological issues. It is clear there that at the turn of the second decade of the 21st century, in the midst of a serious economic crisis, the disappointment in elite politics on the political core level resulted in the rise of popularity of regional parties. It should be noted here that the research on Spanish parties from this party “family” must be coupled with devoting particular attention to a subtype of groupings, which advocate ethnic values. This is due to the specificity of periphery regions, differing from other state areas in language, customs or tradition of political institutions, but also in using these differences in political play by ethno-regional parties.

From the perspective of a highly centralized state such as Poland, it definitely merits to examine the case of Spain. The first argument in favor of researching this field is the fact that despite granting autonomic rights to all regions of Spain, the state still retains the form of a unitary state. This work is therefore an analysis of occurrences within the context of a similar form of state, as opposed to those happening in a federation — a form foreign to Polish tradition. Secondly, adding to Polish literature and therefore widening the knowledge of regional parties in Spain may be useful in future in the context of gradual maturing of Polish democracy on local and regional levels. The state decentralization, which occurred in Poland after 1989 was probably one of the most difficult political processes carried out in the country. It is suffice to note that in 1990, at the dawn of the Polish Third Republic, only one level of self-government — the municipal government — was established. Further solutions in the local government reform area were not implemented until 1998, when the government of Jerzy Buzek decided to create county and province levels. However, those solutions are becoming a frequent subject of political and scientific discussion. These discussions often include the notion that the local government reform is a process, which has not been finalized in Poland yet. It is worth noting here that the requests related to directions of changes in the field of Polish decentralization often come from local and regional entities. It can be therefore presumed that the process of development of sub-state political elites will result in subsequent requests in the future. This can further exacerbate the sociopolitical core-periphery division.

Consequently, the main goal of this work is to verify the research hypothesis, which assumes that the significant sociopolitical core-periphery divisions in Spain must have prompted the political elites of the central level - which were active after the demise of general Franco and guided the democratic transformation process, setting the state’s territorial integrity as a main goal — to employ solutions for the creation, activity and financing of political parties, as well as for electoral laws, which would allow for communities from individual historical regions to maintain a representation in representative organs on four levels — European, state, regional, and local — therefore ensuring their significant position in the political system of contemporary Spain.

Małgorzata Myśliwiec

Posición de los partidos regionales en el sistema político de España contemporánea

Sumario

Dentro de la extensa literatura sobre los partidos políticos en Europa dominan las obras de autores que se concentran principalmente en el análisis de los fenómenos que tienen lugar a nivel del gobierno central de los estados contemporáneos. Este estado de cosas no debería sorprender, teniendo en cuenta que en el continente europeo las autoridades centrales siguen desempeñando el papel de principales centros de toma de decisiones de carácter político, tanto en los términos de asuntos internos como exteriores de los estados contemporáneos. Sin embargo, esto no significa que los partidos políticos que ejercen sus actividades y presentan sus candidatos a las elecciones en el conjunto entero del territorio estatal sean las únicas entidades que influyen a la calidad de las decisiones políticas. Esto cobra especialmente sentido en aquellas federaciones y estados regionales en los que se observa el crecimiento de la importancia política de los partidos regionales y, de manera más específica, de un subtipo concreto que son los partidos etnoregionales.

La necesidad, por tanto, de investigar con mayor profundidad acerca de la posición de estos partidos regionales en los sistemas políticos de los países europeos, y en particular su presencia en los órganos de representación de los cuatro niveles — europeo, nacional, regional y local — parecería estar más que justificada. El primer argumento a favor de este tipo de investigaciones es el hecho de que en la Europa moderna estas entidades juegan un papel central en la construcción de las “comunidades imaginadas” regionales. En consecuencia, eso obliga a los científicos a intentar redefinir las relaciones existentes entre el centro político y las periferias. El segundo argumento es la evidente constatación de que el nivel de relevancia de los partidos regionales en los países de la Europa Occidental es muy alto, lo que indica que las posibilidades en el campo de la expansión política de este tipo de partidos es muy significativa. En tercer lugar, habría que señalar que la existencia de los partidos regionales es un fenómeno político característico de los países de la “Europa vieja”, si bien se pueden observar igualmente una irrupción de los mismos en los países de la Europa Central y Oriental. Esto significa que la implementación de este tipo de los estudios en el estado polaco puede tener una importancia particular. Polonia es un estado unitario que adoptó el actual orden constitucional en 1997, siendo poco probable que en los próximos años el sistema vaya a cambiar sustancialmente. Sin embargo, eso no significa que los modelos occidentales no tengan un impacto en la evolución del sistema político de Polonia en un futuro próximo y, especialmente, en la relativo a la formación de un nuevo escenario de partidos políticos. Un análisis profundo de las soluciones adoptadas en diferentes países de la Europa Occidental, que han posibilitado la presencia de la representación política regional tanto en los órganos representativos electos a nivel europeo, nacional, regional como local, puede permitirnos extraer algunas conclusiones y evaluar las oportunidades y potenciales amenazas para la democracia que podría conllevar la inclusión de

estos representantes de la política regional en el proceso legislativo y - más ampliamente — en el sistema político. En cuarto lugar, el análisis del funcionamiento de los partidos regionales en el marco de los sistemas políticos europeos puede facilitar en gran medida la comprensión de algunos determinantes del proceso de la llamada “descongelación” de los sistemas de los partidos. Hay que señalar, por último, que también, y a pesar de la existencia de las varias clasificaciones de los partidos políticos existentes, los autores contemporáneos proponen más a menudo la adopción de una división por “familias” de los partidos políticos, basada en “los polos de rivalidad” que existen en la mayoría de países europeos. La aceptación de las clasificaciones basadas en los estereotipos doctrinales en muchas ocasiones ha conllevado la exclusión de “las familias” de los partidos regionales, sobre todo en aquellos países donde estas entidades no presentan un nivel lo suficientemente alto de relevancia política que les haga distanciarse claramente de sus perfiles ideológicos. En cualquier caso, esto no cambia el hecho de que muchos autores mencionen en sus estudios estas “familias” de partidos y presenten comentarios acerca del problema de su existencia. Es por todo ello, que podría afirmarse que este que aquí se presenta constituye un problema suficientemente significativo para la investigación científica.

Sin lugar a dudas uno de los ejemplos más paradigmáticos de país europeo, en el que la rivalidad política entre el centro y las periferias indica la existencia de una división político-social muy importante, es la España contemporánea. En el caso de este país es muy claro que todos intentos de describir el sistema de partidos utilizando una mera clasificación basada en los estereotipos doctrinales ha conducido a obtener un imagen incompleta y fuertemente distorsionada de la realidad. Los procesos políticos que tuvieron lugar en este país durante los últimos ciento cincuenta años muestran que en el caso de España la división política y social, que separa el centro y las periferias, no es menos importante que las divisiones asociadas con las cuestiones económicas y filosóficas. Muy claramente se puede observar cómo en la segunda década del siglo XXI, y en consonancia con el actual clima de grave crisis económica, el desencanto de las elites políticas que actúan en el centro político dio lugar a la creciente popularidad de los partidos regionales.

Desde la perspectiva polaca de un estado muy fuertemente centralizado, sin duda vale la pena prestar atención al caso de España. El primer argumento a favor de la investigación en este campo es el hecho de que a pesar de la creación de las regiones autónomas en España, el Estado ha conservado la forma específica de un Estado unitario. En este trabajo, por lo tanto, se analizan los procesos políticos que tienen lugar en esta forma de estado y no en una federación, forma ajena a la tradición política polaca. La presentación de las soluciones legales adaptadas en España y su influencia en el funcionamiento del sistema político pueden resultar útil en el contexto de la gradual maduración de la democracia polaca en el ámbito local y regional. La descentralización del estado polaco después de 1989 fue probablemente uno de los procesos políticos más difíciles de poner en práctica. Es necesario mencionar que en los primeros momentos de la Tercera República, en 1990, había un sólo nivel del gobierno local al nivel municipal. Para los pasos siguientes de la reforma del régimen local y regional los polacos tuvieron que esperar hasta 1998, cuando el gobierno de Jerzy Buzek decidió crear el nivel de los *poviats* y las *voivodías*. Sin embargo, las soluciones adoptadas entonces son cada vez con más frecuencia un tema de discusión, tanto política como científica. A menudo se reconoce que el proceso de reforma del régimen local en Polonia está todavía incompleto. Vale la pena señalar en este sentido que las demandas sobre la descentralización más profunda del estado polaco a menudo provienen de las entidades que actúan en la arena política local y regional. Por lo tanto, hay que suponer que el proceso de consolidación de las elites políticas en el nivel sub-nacional traerá en un futuro no muy lejano nuevas y crecientes demandas en este ámbito.

Podríamos concluir por ende que el objetivo principal de este trabajo es verificar la siguiente hipótesis de investigación: la existencia de significativas divisiones políticas y sociales entre el centro y las periferias en la España contemporánea persuadieron a las elites políticas estatales tras la muerte del general Franco, responsables de dirigir el proceso de transición democrática —y, por ende, de mantener al mismo tiempo la integridad territorial del Estado - para adoptar las soluciones

legales que posibilitaron la creación, el funcionamiento y la financiación de los partidos políticos también en el nivel regional, así como la ley electoral que garantizase a los habitantes que vivieran en las diferentes regiones históricas la oportunidad de tener su representación en los órganos de representación de los cuatro niveles señalados (europeos, nacional, regional y local) y en definitiva, su ubicación legal y política en el sistema político de la España contemporánea.

Redakcja i korekta: Katarzyna Wyrwas
Projekt okładki: Ewa Paździora-Palus
Redakcja techniczna: Barbara Arenhövel
Łamanie: Bogusław Chruściński

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-105-8
(wersja drukowana)

ISBN 978-83-8012-106-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 29,0. Ark. wyd. 39,0. Papier
offset. kl. III, 90 g Cena 42 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Małgorzata Myśliwiec
POZYCJA PARTII REGIONALNYCH W SYSTEMIE POLITYCZNYM
WSPÓŁCZESNEJ
HISZPANII

Więcej o książce

CENA 42 ZŁ
(+VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-106-5

Kup książkę

